

**YAP icra
Katibliyində
“Xocalı faciəsi
fotolarda” adlı
sərgi təşkil olunub**

Bax 5

**“Xocalı soyqırımı
zamanı 196 itkin
düşmüs şəxs
Dövlət
Komissiyasının
qeydiyyatındadır”**

Bax 7

**“Preferensial
ticarət
anlaşmasının
ticarətin
həcmində müsbət
təsiri olacaq”**

Bax 12

İlincə
**“SƏS” qəzeti mənim
ürün ən əziz qəzətdir**

SƏS

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

Qəzet 1991-ci il yanvarın 11-dən çıxır

Nº 038 (6003) 26 fevral 2020-ci il. Qiyməti 40 qəpik

“İlincə” Azərbaycan Xeyriyyə Cəmiyyətinin orqanı.

İlham Əliyev: “Türkiyənin gücü bizim gücümüzü artırır”

**“Nezavisimaya qazeta”
Sumqayıt hadisələrinin əsl
tərəfini açdı**

Tanınmış jurnalist Lev Mobutoviç
Əsgərovun məqaləsi həqiqətləri üzə çıxardı

**Əminəm ki, yeni
formalaşacaq parlamentdə
qarşıda duran strateji
məsələlərin həllinə tutarlı
münasibət bildirən şəxslər
təmsil olunacaq**

**Bu seçkilər
digərlərindən ki-
fayət qədər fərqli
idi. Birinci də-
fə idi ki, Azər-
baycanda növbədən kənər
parlament seç-
kili keçirilirdi.**

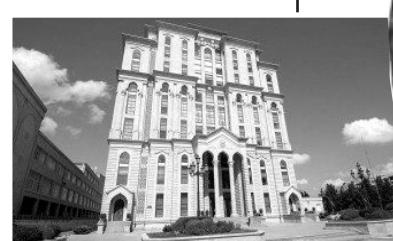
Seçki prosesi dedikdə, burada
həm iştirakçıların sayı, həm ic-
timai-siyasi mühit, həm qanun-
vericilik hər bir vətəndaşın öz
namizədliyini irəli sürməsi
fürsat bütövlükde ehtiva..."

Bax 6

**MSK daha 9 məntəqədə
seçkilərin nəticələrini
lägv edib**

Bax 7

Mərkəzi Seçki Komissiyasının
dünən keçirilən iclasında fevralın
9-da Milli Məclisə keçirilən seçki-
lərlə əlaqədar 50 sayılı Abşeron-Qobustan seç-
ki dairəsi ilə bağlı daxil olan şikayətə
baxılıb. SIA-nın məlumatına görə, hə-
min dairədən daxil olan müraciətdə
seçki günü həmin dairədə seçkilər za-
manı qanun pozuntularına yol verildiyini bildirib. MSK üzvü İlkin Şah-
bazov bildirib ki, MSK tərəfindən aparılan geniş
araşdırma zamanı iddia edilən pozuntular 9 seç-
ki məntəqəsində öz əksini tapıb. İl.Sahbazov...

Bax 16

**“Xocalı soyqırımı-Milli
matəm günü”**

Qazax Rayon Qeydiyyat Şöbəsində “Xocalı soyqırımı-Milli
matəm günü” adlı tədbir keçirilib. Tədbirdə şöbenin
əməkdaşları və ictimaiyyət nümayəndəleri iştirak edib.
Tədbir iştirakçıları əvvəlcə torpaqlarımızın müdafiəsi uğrunda həya-
tını qurban vermiş şəhidlərimizin xatiresini bir dəqiqlik sükutla yad
ediblər.

Tədbiri giriş sözü ilə Qeydiyyat Şöbəsinin rəisi Məsumə Səmədo-
va açaraq bildirib ki, 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Er-
mənistan silahlı qüvvələri
keçmiş SSRİ-nin Xankəndidə
yerləşən 366-ci motoatıcı
alayının şəxsi heyətinin və
texnikasının bilavasitə iştir-
rakı ilə Xankəndi ilə Əsgə-
ran arasında yerləşən Xo-
calı şəhərini zəbt edə-
rək, Azərbaycan...

**Hüsnü
Mübarək 91
yaşında vəfat
edib**

Bax 16

**“Cinayət cəzasız
qalmır
və tökülen qanın
əvəzi
ödəniləcəkdir”**

Bax 5

**Rusiya və
Türkiyə
münasibətlərində
nələr diqqətə
almalıdır?**

Bax 5

İlham Əliyev: "Türkiyənin gücü bizim gücümüzü artırır"

Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan Azərbaycana səfər edib

Fevralın 25-də Azərbaycana səfərə gələn Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın rəsmi qarşılıqlı mərasimi olub. AZERTAC xəbər verir ki, hər iki ölkənin dövlət bayraqlarının dalgalanlığı meydanda ali qonağın şərfinə fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanı qarşılıyib.

Rəsmi qarşılıqlı mərasimindən sonra Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan ile təkəbatək görüşü olub. AZERTAC xəbər verir ki, görüşdə ikitərefli dostluq və qardaşlıq münasibətləri-

"Azərbaycan dövləti və Azərbaycan xalqı Türkiyə dövlətinin və xalqının yanındadır"

nin bütün sahələrdə uğurla inkişaf etdiyi qeyd olundu. Ölkələrimizin həyata keçirdikləri birge global layihelerin əhəmiyyəti vurğulandı.

Türkiyə Prezidentinin Azərbaycana səfərinin iki ölkə arasında əməkdaşlıq əlaqələrinin daha da genişləndirilməsi işinə töhfə verəcəyinə əminlik ifadə edildi. Görüşdə ikitərefli münasibətlər, həmçinin qardaşlıqlı maraq doğuran məsələlər barədə fikir mübadiləsi aparıldı.

Fevralın 25-də Bakıda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın iştirakı ilə Azərbaycan-Türkiyə Yüksek Səviyyəli Strateji Əməkdaşlıq Şurasının VIII icası keçirilib. AZERTAC xəbər verir ki, dövlət başçıları iclasda çıxış ediblər.

Prezident İlham Əliyev:

-Hörmətli cənab Prezident, əziz qardaşım.

Sizi Azərbaycanda bir daha səmimiyyətə salamlayıram. Azərbaycana, doğma vətəninizə xoş gelmişiniz. Sizin səfəriniz çox böyük önem daşıyır. Bu gün təkəbatək görüşənənəsində Türkiyə-Azərbaycan dostluq-qardaşlıq əlaqələrinin bir çox istiqamətlərini müzakirə etdik. Bir daha əmin olduq ki, aramızdakı əlaqələr strateji xarakter daşıyır, dostluq-qardaşlıq üzərində qurulubdur.

Keçən il əlaqələrimiz üçün çox uğurlu olubdur. Biz Sizinlə bir neçə dəfə görüşmüştük. Siyasi, iqtisadi, enerji, nəqliyyat - bütün sahələrdə çox böyük nailiyyyətlər eldə edilib. Onların arasında əlbette ki, TANAP layihəsinin Avropa sərhədine çatdırılmasını və digər layiheləri qeyd etmek olar.

Bir sözə, bu gün keçirilən Azərbaycan-Türkiyə Strateji Əməkdaşlıq Şurasının növbəti toplantısı əminəm ki, əlaqələrimizin gələcək inkişafi üçün çox önemli olacaq. Günd-

dəlikdə bir çox məsələlər vardır. Bu məsələlərin müzakirəsi və qəbul ediləcək qərarlar, eyni zamanda, imzalanacaq ikitərefli sənədlər əlaqələrimizi böyük dərəcədə gücləndirəcək.

Bir daha xoş gəlmisiniz, Size və nümayəndə heyətinə, qardaş Türkiye xalqına müvəffəqiyyətlər, uğurlar və cansağlığı arzulayıram.

President Rəcəb Tayyib Ərdoğan:

-Mən də hörmətli cənab Prezidente, əziz qardaşımı gəldiyimiz andan etibarən ister şəxsən mənə, isterse də nümayəndə heyətine göstərilən qonaqpərvərliyə görə çox təşəkkür edirəm. Təkəbatək görüşümüzde Türkiyə-Azərbaycan əlaqələrini dərin təfərrüati ilə müzakirə etmək imkanımız oldu. Siyasi, hərbi, iqtisadi, ticari, mədəni - bütün sahələrdə nələr edə biliçəyimizi və indiyə qədər nələr etdiyimizi ətraflı müzakirə etdik. Belə bir toplantıya - Şuranın səkkizinci iclasına sədrlik etməkdən duyduğumuz məmənunluğunu xüsuslu vurğulamaq istəyirəm.

Dünen şəhid olan azərbaycanlı qardaşımıza - İbrahim qardaşımıza Allahdan rehmet dileyirəm. Bundan qısa müddət əvvəl bir qardaşımız da şəhid olub, ona da Allahdan rehmet dileyirəm. Bütün Azərbaycan xalqına da şəxsən öz adımdan, nümayəndə heyəti və bütün xalqımız adından başsağlığı dileklərimi də burada ifadə etmək istəyirəm.

Bu gün keçirəcəyimiz görüşlərdə nazir yoldaşlarımız qardaşlıqlı olaraq bir-biriləri ilə lazımi müzakirələr aparacaqlar.

Keçən il qardaşım Əliyev "Dağlıq Qarabağ Azərbaycandır və nida" deyərək fikrini açıq şəkildə ifadə etmişdir. Türkiyə olaraq bu ifadənin altına biz də imzamızı qoyaraq buradan tekrar etmək istəyirəm. Fevralın 9-

da Milli Məclise keçirilən seçkilərdə əldə etdiyiniz nəticənin də xüsusi Azərbaycanımız üçün xeyirli olmasını Allahdan diləyirəm. Bu seçkilərin əmin-amanlıq və sabitlik şəraitində başa çatdırılmasından böyük məmənunluq və xoşbəxtlik duydu.

Hörmətli qardaşım cənab Əliyevin liderliyi ilə reallaşdırılan İslahatlar prosesini de təqdirle izləyir, müşahidə edirik. İslahatlar prosesini dəstəkləmək məqsədile bütün sahələrdə təcrübələrimizi Sizinlə bölməyə hazır olduğumuzu ifadə etmək istəyirəm. Təbii ki, xüsusi Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu, TANAP, "Star" neft emalı zavodu kimi nəhəng layihelərə birlikdə imza atdıq. İndi əsas hədəf təxminən 4,5 milyard dollar olan ticaret dövriyyəmizi 2019-cu ilde müəyyənləşdiriyimiz kimi 15 milyard dollara çatdırmaqdır. Bu məsələdə də qardaşımla razılıq əldə etdik.

Azərbaycan-Türkiyə Yüksek Səviyyəli Strateji Əməkdaşlıq Şurasının VIII icası başa çatıldıqdan sonra Prezident İlham Əliyevin və Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanın iştirakı ilə Azərbaycan-Türkiyə sənədlərinin imzalanması mərasimi olub.

AZERTAC xəbər verir ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan "Azərbaycan Respublikası ilə Türkiye Respublikası arasında Yüksek Səviyyəli Strateji Əməkdaşlıq Şurasının səkkizinci iclasının Protokolu"nu imzaladılar.

"Azərbaycanda İxracın və İnvestisiyaların Təşviqi Fondu (AZPROMO) ilə Türkiyənin Xarici İqtisadi Əlaqələr Qurumu (DEİK) arasında əməkdaşlığı dair 2020-2021-ci illəri ehətə edən Fəaliyyət Planı"nı Azərbaycanda İxracın və İnvestisiyaların Təşviqi Fondu-nun rəhbəri vezifəsini icra edən Yusif Abdul-

layev və Türkiyənin Xarici İqtisadi Əlaqələr Qurumunun rəhbəri Nail Olpak imzaladılar.

"Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmet və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyi ilə Türkiye Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Rəqəmsal Transformasiya Ofisi arasında in-teqrasiya olunmuş xidmətlər mərkəzinin və dövlət xidmətlərinin rəqəmsallaşdırılması üçün texniki infrastrukturun yaradılması haqqında Anlaşma Memorandumu"nu Prezident yanında Vətəndaşlara Xidmet və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin sədri Ülvə Mehdiyev və Türkiye Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Rəqəmsal Transformasiya Ofisinin sədri Ali Taha Koç imzaladılar.

"Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri" Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti ilə Türkiye Radio Televiziya Qurumu arasında eməkdaşlıq Protokolu"nu "Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri" Qapalı Səhmdar Cəmiyy-

yətinin sədri Rövşən Məmmədov və Türkiye Radio Televiziya Qurumunun baş direktoru İbrahim Eren imzaladılar.

"2013-cü il noyabrın 13-də Ankara şəhərində imzalanmış "Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Türkiye Respublikası Hökuməti arasında təhlükəsizlik üzrə əməkdaşlıq haqqında Saziş"ə Əlavə Protokol"u Azərbaycan Respublikası Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin rəisi Əli Nağıyev və Türkiye Respublikası Daxili İşlər Nazirliyi Təhlükəsizlik Baş İdarəsinin rəisi Mehmet Aktaş imzaladılar.

"Azərbaycan Respublikasının Hökuməti və Türkiye Respublikasının Hökuməti arasında Qars-Iğdır-Aralıq-Dilucu-Sədərək-Naxçıvan-Culfa dəmir yolu xətti layihəsi ilə bağlı Anlaşma Memorandumu"nu Azərbaycan Respublikasının Nəqliyyat, Rabitə və Yüksek Texnologiyalar naziri Ramin Quluzadə və Türkiye Respublikasının Nəqliyyat və İnfrastruktur nazirinin müavini Adil Karaismailoğlu imzaladılar.

"Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Türkiye Respublikası Hökuməti arasında Preferensial Ticarət Saziş"ini Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat naziri Mikayıl Cabbarov və Türkiye Respublikasının Ticarət naziri xanım Ruhsar Pekcan imzaladılar.

"2012-ci il sentyabrın 11-də imzallanmış "Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Türkiye Respublikası Hökuməti arasında texniki tənzimləmə, standartlaşdırma, uyğunluğun qiyamətləndirilməsi, akkreditasiya və metrologiya sahələrində əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu"nın icrasına dair 2020-2022-ci illər üzrə Fəaliyyət Planı"nı Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat naziri Mikayıl Cabbarov və Türkiye Respublikasının Ticarət naziri xanım Ruhsar Pekcan imzaladılar.

İlham Əliyev: "Türkiyənin gücü bizim gücümüzü artırır"

Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan Azərbaycana səfər edib

Əvvəli Səh. 2

"Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Antiinhisar ve İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Xidmeti ilə Türkiye Rəqabət Qurumu arasında rəqabət siyaseti sahəsində əməkdaşlıq Protokolu"nu Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat naziri Mikail Cabbarov və Türkiye Respublikasının Ticaret naziri xanım Ruhsar Pekcan imzaladılar.

"Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Türkiye Respublikası Hökuməti arasında gənclər və idman sahələrində əməkdaşlıq haqqında Saziş"i Azərbaycan Respublikasının Gənclər və idman naziri Azad Rəhimov və Türkiye Respublikasının Gənclər və idman naziri Mehmet Muharrem Kasapoğlu imzaladılar.

"Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Türkiye Respublikası Hökuməti arasında energetika və mədənçilik sahələrində əməkdaşlıq haqqında Saziş"i Azərbaycan Respublikasının Energetika naziri Pərviz Şahbazov və Türkiye Respublikasının Energetika və Təbiət Sərvətlər naziri Fatih Dönmez imzaladılar.

"Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Türkiye Respublikası Hökuməti arasında hərbi-maliyyə əməkdaşlığı haqqında Saziş"i Azərbaycan Respublikasının Müdafiə naziri Zakir Həsənov və Türkiye Respublikasının Milli Müdafiə naziri Hulusi Akar imzaladılar.

"Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Türkiye Respublikası Hökuməti arasında maliyyə yardımının tətbiqi haqqında Protokol"u Azərbaycan Respublikasının Müdafiə naziri Zakir Həsənov və Türkiye Respublikasının Milli Müdafiə naziri Hulusi Akar imzaladılar. "Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Türkiye Respublikası Hökuməti arasında qarşıılıqlı vizadan azadetmə haqqında Saziş"i Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər naziri Elmar Məmmədyarov və Türkiye Respublikasının Xarici İşlər naziri Mövlud Çavuşoğlu imzaladılar.

Sənədlərin imzalanması mərasimindən sonra Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Türkiye Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan metbuata bəyanatlarla çıxış ediblər. AZERTAC xəber verir ki, əvvəlcə Azərbaycan Prezidenti bəyanatla çıxış edib. Prezident İlham Əliyev öz bəyanatında diqqətə çatdırıb ki, həbir görüşdən sonra Türkiye-Azərbaycan əlaqələrinə yeni təkan verilir:

-Hörmətli cənab Prezident, əziz qardaşım.

Hörmətli qonaqlar, xanımlar və cənablar, Hörmətli mətbuat nümayəndələri.

Cənab Prezident Sizi Azərbaycanda bir daha səmimiyyətlə salamlayıram. Azərbaycana xoş gəlmisiniz! Sizin səfəriniz çox böyük önəm daşıyır. Bizim səfərlərimiz müntəzəm olaraq keçirilir və hər bir görüşümüz böyük mənə daşıyır. Hər bir görüşdən sonra Türkiye-Azərbaycan əlaqələrinə yeni təkan verilir və bu əlaqələr bu gün en yüksək zirvədədir. Bu gün keçirilmiş Azərbaycan-Türkə Yüksək Səviyyəli Strateji Əməkdaşlıq Şurasının VIII toplantısı bir daha onu göstərdi ki, bizim fikirlərimiz bütün məsələlərde birdir, niyyətimiz, amalımız da birdir. Bu da ondan ibarətdir ki, Türkiye-Azərbaycan dostluq-qardaşlıq əlaqələri bundan sonra da uğurla inkişaf etsin və bütün sahələri əhatə etsin.

Bu gün bir çox məsələlər geniş müzakirə olundu. Bir çox önemli qərarlar qəbul edildi, önemli sənədlər imzalandı. Biz siyasi əlaqələrimiz haqqında geniş fikir mübadiləsi aparıldıq və bir daha gördük ki, bu əlaqələr iki xalqın iradəsini eks etdirir. Biz bütün beynəlxalq təşkilatlar çerçivəsində vahid mövqədən çıxış edirik. Bir-birimizə arxayıq, bir-biri-

**"Düşünürəm ki, 20 il əvvəlki Azərbaycan ilə bugünkü Azərbaycanı müqayisə etmək mümkün deyil.
Bu gün tamamilə başqa bir Azərbaycan göz öündədir"**

mizə dayağıq. BMT, ATƏT, İslam Əməkdaşlıq Təşkilati, Avropa Şurası və digər təşkilatlarda biz fəal işbirliyi apararaq bir-birimizin gücünü artırırıq.

Keçən il Azərbaycan Qoşulmama Hərəkatına sədrlik etməyə başlamışdır. Bu, Birleşmiş Milletlər Təşkilatından sonra dünya miqyasında ikinci böyük təsisatdır. Bu gün bu təsisatla Türkiye arasındaki gələcək əlaqələr haqqında geniş fikir mübadiləsi aparılmışdır.

Təbii ki, Ermənistan-Azərbaycan Dağılıq Qarabağ münaqişəsinin həlli yolları müzakirə edildi. Mən bir daha əziz qardaşımı Türkiyənin Azərbaycanın haqq işinə daim dəstək göstərdiyinə görə təşəkkürümü bildirdim. Bütün beynəlxalq arenalarda Türkiye hər zaman Azərbaycanın, Azərbaycan xalqının yanındadır. Ancaq Ermənistanın qeyri-konstruktiv mövqeyi münaqişənin həlli üçün esas maneədir. Ermənistan rəhbərliyinin çox ziddiyətli və bir-birini inkar edən bəyanatları danışıqlar prosesine böyük zərbədir. Onlar gah deyirlər ki, Dağılıq Qarabağ Ermənistandır, gah deyirlər ki, Dağılıq Qarabağ müsteqil dövlətdir. Belə çıxır ki, onlar özləri də bilmirlər Dağılıq Qarabağ nedir? Bilmirlərə, biz deyə bilərik: Dağılıq Qarabağ Azərbaycandır. Bunu biz deyirik, bunu bütün dünya deyir. Bütün dünya ölkəleri Azərbaycanın ərazi bütövlüyüünü tanıyor, dəstəkləyir və heç bir ölkə Dağılıq Qarabağ adlı qanunsuz qurumu tanımır. Əlbəttə ki, münaqişə ölkəmizin ərazi büt-

tövlüyü, suverenliyi, sərhədlərimizin toxunulmazlığı çerçivəsində öz həllini tapmalıdır.

Türkiyə dünya miqyasında Azərbaycana en böyük dəstək verən ölkədir. Buna görə bir daha təşəkkürümü bildirirəm. Öz növbəmdə bildirməliyəm ki, bütün məsələlərdə, beynəlxalq arenalarda Azərbaycan daim Türkisiyən haqq işini dəstəkləyir. Ele bir məsələ olmayıb və əminəm olmayıacaq ki, Azərbaycan öz dəstəyini Türkisiyə göstərməsin. Hazırda bölgədə gedən bütün proseslərdə birmənalı şəkildə Azərbaycan dövləti və Azərbaycan xalqı Türkiye dövlətinin və xalqının yanındadır. Bizim birliyimiz əbədidir və təbii ki, biz öz gələcəyimizi bu möhkəm təmel üzərində qururraq. Ona görə, Strateji Əməkdaşlıq Şurasının bugünkü 8-ci toplantısı xüsusi əhəmiyyətə malik olan bir məsələdir. Çünkü dünya miqyasında bir-birinə en yaxın olan ölkələr bu gün öz geləcək işbirliyi, əməkdaşlığı haqqında çox ciddi qərarlar qəbul etmişlər.

İqtisadi sahəye gəldikdə, əziz qardaşım, hörmətli Prezident bir müddət bundan önce qarşıya hədəf qoymuşdur ki, ticaret dövriyyəsi 15 milyard dollara çatınsın. Hesab edirəm ki, bu, mümkün kür. Çünkü keçən il ticaret dövriyyəmiz 33 faiz artıb və 4,5 milyard dollara çatıb. Bu gün imzalanmış sənədlər, o cümlədən preferensial ticarət anlaşması əminəm ki, ticarət dövriyyəmizin artırılması na böyük təkan verəcəkdir.

Hazırda Azərbaycanda 4 minə yaxın Türkiyə şirkəti fəaliyyət göstərir. Türkiye şirkət-

ləri 300-dən çox layihədə 16 milyard dollar həcmində iş görmüşlər və bu parametrlərə görə Türkiye birinci yerdədir. Hesab edirəm ki, qarşılıqlı sərməye qoyuluşu da çox yüksək səviyyədədir. Bu günə qədər Azərbaycan Türkiye ilə iqtisadiyyatına 18 milyard, Türkiye isə Azərbaycan iqtisadiyyatına 12,5 milyard dollar sərməye qoyub. Bu, böyük ölçüdə sərmayənin qoyuluşu bir daha bizim qardaşlığımızı təsdiqləyir. Çünkü, ancaq qardaş ölkəyə bu qədər vəsait, bu qədər yatırım qoyma bilər.

Təbii ki, bu gün biz gələcək işbirliyi haqqında geniş fikir mübadiləsi apardıq. Keçən ilin noyabr ayında Türkiyədə TANAP-in tam başa çatmasını birlikdə qeyd etmişik. TANAP Çənub Qaz Dəhlizinin əsas hissəsidir və əminəm ki, bu ilin sonuna qədər Çənub Qaz Dəhlizi tam istismara veriləcək. Çünkü

bunun son layihəsi - TANAP-in icrası 92 faizə çatıbdır. Enerji ilə bağlı digər məsələlər də müzakirə edildi.

İlham Əliyev: "Türkiyənin gücü bizim gücümüzü artırır"

Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan Azərbaycana səfər edib

Əvvəli Səh. 3

Sonra Türkiye Prezidenti bəyanatla çıxış edib:

- Hörmətli cənab Prezident, əziz qardaşım.

Dəyərli heyət üzvləri. Əvvəla, sizi ən səmimi hissələrə şəxsən öz adımdan və millətim adından salamlayıram.

Həqiqətən bu gün istər ikitirəflı, istərsə də nümayəndə heyətlərinin iştirakı ilə keçirdiyimiz görüşlərdə gələcəkən bağlı çox ənəmlə addımlar atdıq. Həqiqətən də bu gün Yüksək Səviyyəli Strateji Əməkdaşlıq Şurasının VIII toplantısını keçirmək üçün irəliyə doğru bir addım da atmanın xoşbəxtliyini, məmənluğunu yaşadıq.

Nazirlərimiz öz aralarında görüşlər keçirilər. Biz isə təkbətək görüşümüzdə etrafı müzakirə apardıq. Onsuz da Türkiye ilə Azerbaycan arasında siyasi, hərbi, iqtisadi, ticari, mədəni - bütün bu sahələrdə həmişə həmər-

"Bizim birliyimiz əbədidir və təbii ki, biz öz gələcəyimizi bu möhkəm təməl üzərində qururuq"

Dörd bir tərəfimizdə münaqişələr, terror və asayış problemləri yaşandığı bir vaxtda Türkiye və Azerbaycan bir sabitlik abidəsi olaraq yüksəlirlər. Şübhəsiz ki, buna görə sarsılmaz əlaqələrimiz qədər, güclü ordularımıza da borcluyuq. Bu mənada istər ordularımızın həmərəyi, istərsə də müdafiə sənayesi sahəsində atlığımız addımlar da gələcəkdə müstəqilliyimizin en böyük təminatı olacaqdır. Müdafiə sənayesi sahəsindəki əməkdaşlığımızı inkişaf etdirməyimiz bu baxımdan böyük önəm daşıyır. "Sülh çeşməsi" əməliyyatında Azerbaycan hökuməti və xalqı ilə bir millet, iki dövlət olduğumuzu bir daha dünyaya göstərmişdir.

Hörmətli media nümayəndələri, mərhum Bəxtiyar Vahabzadənin "Anam" dediyi Qarabağ Azerbaycan qədər bizim də məsələmizdir. Dağılıq Qarabağ probleminin Azerbaycanın suverenliyi və ərazi bütövlüyü çərçivəsində həll edilməsi en böyük arzumuzdur. Azerbaycana

"Biz bütün beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində vahid mövqedən çıxış edirik. Bir-birimizə arxayıq, bir-birimizə dayağıq"

lik nümayiş etdirmişik və etdiririk. Aramızda bu istiqamətlərde hər hansı bir sıxıntı müzakirə mövzusu ola biləməz. Amma bunları bu yüksək əməkdaşlıq şurasında bir daha müzakirə edərək harada çatışmazlığımız var, gələcəkdə necə hərəkət edəcəyik, - bunları müzakirə etmək imkanımız oldu.

Siyasi sahədə həmərəlik ən yüksək səviyyədə davam edir. Nazirlərimiz bu məsələdə həmərə oldularını bu gənə qədər davamlı surətdə göstəriblər, beynəlxalq qurumlarda və təşkilatlarda bu həmərəliyi davam etdirirler. Bununla əlaqədar aidiyəti nazirlərimizi təbrik edirəm. Bundan başqa, digər sahələrdə də nazirlərimiz bir-biriləri ilə həmərəlik nümayiş etdirirlər. Bu həmərəliyi daha da inkişaf etdirəcəyik.

Həqiqətən də Prezident İlham Əliyevin uzaqqorən liderliyi ilə xüsusiət Azerbaycanın, bölgəmizin rifahı və sabitliyi göz öndəndir. Bu, özünü çox aydın şəkildə göstərməkdədir. Bundan sonra da bunun davamını görcəyimizə inanıram. Fevralın 9-da Milli Məclisə keçirilən seçkilərin qardaş Azerbaycan üçün xeyli olmasını Allahdan diləyirəm.

Biz Azerbaycanın uğurları ilə fəxr edirik.

Bundan sonra bu uğurlara yeni nai-liyyətlərin elave olunacağına da heç bir şübhəmiz yoxdur. Düşünürəm ki, 20 il əvvəlki Azerbaycan ilə bugünkü Azerbaycanı müqayisə etmək mümkün deyil. Bu gün tamamilə başqa bir Azerbaycan göz öündəndir. İnfrastruktur, quruculuğu ilə daim inkişaf edən, dəyişen bir Azerbaycan var. Təbii ki, burada Azerbaycan iqtisadiyyatının keçən il əldə etdiyi inkişaf islahatlar prosesinin nə qədər doğru olduğunu da ortaya qoymaqdadır. Bu inkişaf bundan sonra da artmaqdır. Bunu da görəcəyik.

Şuranın iclasında əlaqələrimizi hər bir sahədə daha necə inkişaf etdirə biləcəyimizi də müzakirə etmək imkanımız oldu. Bir az evvel 14 sənəd - memorandum, saziş və protokol imzaladıq. Bu, təbii ki, çox önemlidir. Aidiyyəti nazirlərimiz bu sahədə işi davam etdirəcəklər. Amma bunların arasında ən ənəmlisi, əlbette, preferensial ticarət sazişidir ki, bu da işin iqtisadi tərəfini təşkil edir. Amma bundan başqa siyasi sahədə xüsusiət ənəmlili bir addım Naxçıvan və Türkiye arasındakı dəmir yolu məsələsidir. Bu, Naxçıvanın inkişafı baxımından çox önemlidir.

Digər bir ənəmlili addım isə Naxçıvanda sahədə qədər, eyni qaydada, İğdırda da sahədə qədər təbii qaz kəmərinin çekilməsidir. Beləliklə, təxminən 160 kilometrlik kəmərin çekilməsi ilə Naxçıvan təbii qazla bağlı dəha əlverişli imkan əldə edəcək. Yəni, həm İrandan, həm də Türkiyedən dəstək almaqla daha güclü bir veziyətə geləcək. Men bu baxımdan bunu da enerji sahəsində həqiqətən çox ənəmlili hesab edirəm. Bunun da xeyli olmasını diləyirik. Biz bu gün nazirlərimizə tapşırıqlar verdik. Sabahdan etibarən infrastruktur işlərinə başlayacaqlar və inşallah, bunu sürətlə başa çatdıraraq qısa müddətə burada təbii qaz nəqline başlanacaq. Bu, çox önemlidir.

Həmərəliyimiz terrorla mübarizədə də çi-yin-çiyyinə davam edir. 251 insanımızı şəhid edən FETÖ təşkilatı ilə mübarizədə bize ən çox dəstək verən ölkə Azerbaycan olmuşdur. Yanvarın 24-də Elazığda yaşanan zəlzələ fəlakətindən sonra da Azerbaycanın dəstəyini hiss etdik. Kədərimizi bölüştürkələr və həmərəlik göstərdikləri üçün azerbaycanlı qardaşlarına ölkəm və millətim adından təşəkkür edirəm.

bu haqlı mübarizəsində verdiyimiz dəstəyi bundan sonra da davam etdirəcəyik. Minsk qrupunun bu məsələdə təessüb ki, səmimi davranışmadığını da açıq şəkildə ifade edirəm. Çünkü təxminən 25 il vaxt itirilib. Nə üçün və nəyə görə heç bir nəticəyə nail olunmur. Təbii ki, bunun üzərində də dayanmaq lazımdır.

Sabah Xocalı qətləmənin 28-ci ildönümüdür. Xocalıda insanlığın gözleri öndən məsum, yaşılı, qadın, uşaq demədən XX əsərin ən böyük vəhşətlərindən biri töredilmişdir. 106-sı qadın, 63-ü uşaq olmaqla 613 soydaşımız xüsusi amansızlıqla qətlə yetirilmişdir. Tarixe "qara gece" olaraq düşən Xocalı qətləməni unutmadıq, unutmayaçğıq. Azerbaycanlı qardaşlarının, qarabağlı köçkünlərin də Xocalı közərən od kimi ürkərində daşıdığını biliyəm. İyirmi səkkizinci il-döndüründə Xocalı qətləməni töredənləri bir daha şəxsən öz adımdan və millətim adından lənətləyirəm. Dünən erməni tərəfindən açılan atəş nəticəsində şəhid olan İbrahim qardaşımıza Allahdan rəhmət dileyir, Azerbaycan xalqına başsağlığı verirəm.

YAP İcra Katibliyində "Xocalı faciəsi fotolarda" adlı sərgi təşkil olunub

Dünən Yeni Azərbaycan Partiyasının İcra Katibliyində YAP-in təşkilatçılığı ilə Xocalı faciəsinin 28 illiyinə həsr olunan "Xocalı faciəsi fotolarda" adlı sərgi təşkil olunub. SİA-nın verdiyi məlumatə görə, tədbirdə çıxış edən Baş nəzirin müavini, Yeni Azərbaycan Partiyasının Sədr müavini-İcra katibi Əli Əhmədov bildirib ki, Azərbaycan xalqının tarixində ən dəhşətli, qan-donduran, tükürpədən faciələr içərisində Xocalı soyqırımı ayrıca yer tutur: "Xocalıda baş verən qətləmədə öz həyatını itirən insanlar dinc əhali idi.

Xüsusilə də helak olan 613 nəfər Xocalı sakinlərinin içərisində uşaqlar, qadınlar, qollar var idi ki, onlar dinc əhali olmaqla yanaşı, düşmən tərefi üçün hər hansı təhüke deyildi. Xocalı faciəsi eyni zamanda bəşəriyyətə, insanlığa qarşı tərdilimən ən böyük cinayətlərən biridir. Qocaların, uşaqların, qadınların ən qəddar şəkildə qətlə yetirilməsi, qətlə yetirilən cəsətlərin üzərində təhqirəmiz hərəkətlərin edilməsi ondan xəbər verir ki, bu bəşəriyyətə qarşı çevrilmiş bir vəhşilik, bir cinayət idi.

Biz Xocalı hadisəsini birmənəli şəkildə, qəti olaraq soyqırımla hesab edirik. O insanlar azərbaycanlı olduqlarına görə qətlə yetirildilər. Azərbaycan xalqı heç zaman bu soyqırımı unutmayıb, unutmur və heç zaman unutmayacaq. Xocalı soyqırımı Azərbaycan xalqının qan yaddaşına çevrilib və Azərbaycan xalqının tarixinin bütün mərhələlərində ən qanlı faciə kimi Azərbaycan xalqı ilə birlikdə yaşayacaq".

Ə.Əhmədov vurğulayıb ki, Xocalı faciəsinin beynəlxalq aləmdə tanılılması və soyqırımla qəbul olunması istiqamətində böyük ilər görülür, xüsusilə "Xocalıya edalet" kampaniyası çerçivəsində aparılan işlər nəticəsində bir sıra dövlətlərdə Xocalı faciəsi soyqırımla qıbul olunub: "Bütövlükde da-ha geniş miqyasda Xocalı faciəsinin soyqırımla qəbul olunması istiqamətində bizim qarşımızda böyük vəzifələr durur. Bu faciənin bizi ən çox narahat edən məqamlarından biri də odur ki, Xocalı faciəsini tərədənlər öz layiqli cəzalarını almayıblar. Nəinki cəzalarını almayıblar, bir sıra halarda isə onlar Xocalı faciəsini tərətdiklərinə görə fəxri etdiklərini dillərinə gətirib və bu barədə bəyanatlar səsləndiriblər. Təəssüf hissi ilə qeyd etmək lazımdır ki, beynəlxalq qurumlar tərəfindən Xocalı soyqırımlını tərədən insanlar barəsində inдиə qədər heş bir addım atmayıblar".

Ceyhun Rasimoğlu

Daha sonra isə çıxış edən Xocalıdan olan millət vəkili Elman Məmmədov bildirib ki, bu gün bütün xocalılar üçün danışmaq əhəmiyyətli: "Çünki bu gün Xocalının son günüdür. Biz 28 il bundan önce bilmirdik ki, fevralın 25-i Xocalının son günü olacaq. Çünkü Respublika rəhbərliyi bizim gündəlik müraciətlərimizə belə cavab verirdi: "Qorxmayıñ, möhkəm dayanın, sabah gələcəyik" Son 1 ayın danışıqlarının məzmunu bu cür idi. Xocalı son 4 ayını mühəsirə şəraitində yaşadı. 1991-ci ilin noyabr ayının 1-dən bugünkü günə qədər bu mühəsirə davam edir. Bu 4 ayda o dövrün deputatları Arif Rəhimzadə, Eldar İbrahimov da təsdiq edə bilər ki, mən dəfələrlə Ali Sovetin iclaslarında xahiş etdim ki, bize kömək edin. Çünkü rəhbərliyin başı burada hakimiyyət uğrunda mübarizəyə qarışmışdı. Ancaq bu çağırışların faydası olmadı. Ümidverici vədlərdən başqa bize heç nə deyilmədi. Na vaxt ki, millətə, dövlətə, xalqa rəhbərlik edənlər yerində olsun, vezifəsinin məsuliyyətini dərk etmir, onda Xocalı məhv olur. Bakıda gedən hakimiyyət davaları neticəsində düşmənin əlinə fürsət dəsəd, düşmən istədiyini etdi, soyqırımla tərətdi. Xocalının ətrafında Xocalıdan başqa ikinci bir azərbaycanlılar yaşayış məntəqəsi yox idi. Xocalı təkcə ortada qalmışdı".

E.Məmmədov qeyd edib ki, Xocalı soyqırımı ilk dəfə dünyada Heydər Əliyev tərəfindən tanılılmağa başlanılıb: "Bu tədbirlər bu gün də çox geniş vüsət alıb. Artıq xeyli dövlətlər məxtəlif səviyyələrdə bu soyqırımı tanıyıb. Beynəlxalq güclər bu gün Xocalı soyqırımla qarşı da, bütövlükde Azərbaycan torpaqlarının 20%-nin işğal altında qalmasına da göz yumur. Buna görə de işğalçı, terrorçu dövlət bu güne kimi cəzasız qalıb. Biz torpaqlarımızı işğaldan azad etmək, düşməni, işğalçını cəzalandırmaq üçün çox güclü olmalıdır. Çünkü gücün sözünün kəsəri olur, güc qalib gəlir". Tədbir daha sonra gəncərin çıxışları ilə davam edib.

"Cinayət cəzasız qalmır və tökü'lən qanın əvəzi ödəniləcəkdir"

Ermənilərin Xocalıda tərətdikləri vəhşilik və soyqırımı dünya miqyasında töredilmiş insanlıq əleyhinə cinayətlər sırasına daxil edilib. Bu gün dünyada kütlüvi suretdə insanların milli-mənsubiyətinə görə məhv edilməsinin "nümunələri" var. Bu cür faciələri içərisində "Xolokost" - dünya miqyasında yəhudi xalqına qarşı faşistlərin törediyi cinayət kimi tarixe düşüb. Xocalı da erməni faşistlərinin, erməni milletçilərinin Azərbaycanlılara qarşı tərətdikləri vəhşilik kimi dünya tarixinə daxil olub". Bunu SİA-ya açıqlamasında Yeni Azərbaycan Partiyasının icra katibinin müavini, Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Mübariz Qurbanlı deyib.

YAP icra katibinin müavini sözlərinə görə, Azərbaycanın Xocalı soyqırımı dünyaya tanıtılması ilə bağlı çox böyük işlər görülüb: "Ümummilli Lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Milli Məclisde bu faciəyə hüquqi-siyasi qiymət verilib. Eyni zamanda Heydər Əliyev Fon-dunun Prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın, Fon-dun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın bir-başa rəhbərliyi ilə Xocalı faciəsinin dünya miqyasında tanılılması istiqamətində məqsəd-yönlü işlər keçirilib. Prezident cənab İlham Əliyevin beynəlxalq məclislərdə, o cümlədən BMT Baş Məclisində çıxışlarında hər zaman bu Xocalı soyqırımı və burada töredilmiş vəhşiliklər dünya ictimai rəyinə çatdırılıb. İndi dünyanın bir çox ölkələrinin məclisləri Xocalı faciəsini Azərbaycanlılara qarşı töredilmiş soyqırımı kimi tanıyb. ABŞ-in bir çox ştatları bunu tanıyor və bunu soyqırımı kimi tanınma istiqamətində işlər gedir. Xocalı və burada töredilmiş vəhşiliklərlə bağlı kinofilmər, kinoxronikalar, kitablar yazılıb".

M.Qurbanlı əlavə edib ki, Xocalı faciəsinin töredilmesində birbaşa iştirakçı olan Koçar-yanlar, Sarkisanlılar, Ohanyanlılar və diger bu kimi canilər dünya ictimai rəyində bir cani və cinayətkar kimi tanidlıb və tanıldıraqdadır: "Erməni xalqı özü bu cinayətkarları və bunun töredikləri əməlləri dərk etməlidir, başa düşməlidir. Çünkü cinayət cəzasız qalmır və tökü'lən qanın əvəzi ödəniləcəkdir."

Rusiya və Türkiyə münasibətlərində nələr diqqətə alınmalıdır?

Bu gün dünyada və regionda baş vərən mühərribələr fonunda Azərbaycanın bu hadisələrdən sığortalanaraq inkişaf yolunu tutması bizi sevindirmək yanaşı, vəziyyəti daha diqqətlə analiz etməyə əsas verir. Bu fikirləri SİA-ya açıqlamasında "Resurs" Analitik İnformasiya Mərkəzinin rəhbəri, siyasi ekspert Rasim Quliyev deyib. O bildirib ki, Azərbaycan əhalisinin çox diqqətə izlədiyi qardaş Türkiye dövlətinin hazırda cəlb olunduğu münaqişədə rolü bölgədə və dünyada baş verən siyasi proseslər öz təsirini göstərir: "Biz aparılan tehlillərə əsasən, bir neçə ay bundan önce də bildirmişdik ki, Türkiye ilə Rusiya arasında yaxınlaşma Türkiyənin taktiki diplomatik uğurudur. Fundamental yaxınlaşma və uğurdan səhəb gedə bilmez. Çünkü biz Rusiyadan ilk çərçivədən tarixi münasibətləri təhlil edərək iki ölkə arasında fundamental yaxınlaşmanın olmadığı qənaətinə gəlmışık. Hər iki dövlətin maraqlarının toqquşduğu müəyyən məqamlar var ki, həmin məqamlar Türkiye və Rusiya arasında yaxınlaşmaya mane olur. Bu baxımdan da, biz iki ölkə arasında yaxınlaşmanın belə asan olmayacağı qənətinə gəlmışık".

R.Quliyev söyləyib ki, Rusiya və Türkiye arasında münasibətlər diqqətlə araşdırılmalıdır: "Onlar arasında münasibətlərin müharibə ilə nəticələnəcəyi gözlənilmir. Çünkü, məşhur təyyarənin vurulması hadisəsindən sonra bu iki dövlət arasında müharibə baş vermedisə, bundan sonra da onlar arasında ciddi müharibənin baş verəcəyi proqnozlaşdırılmır. Lakin dün-yada bir çox münaqişə nöqtələrində bu iki ölkənin maraqlarının toqquşacağı da istisna edilmir".

Mərkəz rəhbəri qeyd edib ki, hazırda Türkiye ilə Rusiya arasında olan münasibətlərdə Rusiya tərefi ölkəsində yaşayan 50 milyona yaxın müsəlmanın olmasına nəzərə almmalıdır: "Rusiyadan atlığı addımlar ölkə əhalisinin müəyyən faizinin sosial psixoloji düşüncəsinə təsir edə bilər. Bu baxımdan ölkələr maraqlarının nəzərə alarkən, eyni zamanda sosial tələbəti və sifarişləri hökmən nəzərə almalıdır. Bizdə olan statistik göstəricilərə görə, 2019-cu ilde Rusiyadan Türkiyəyə təxminən 25 milyona yaxın turist səfər edib. Bu o deməkdir ki, əhalinin böyük hissəsinin ən rahat özünü hiss etdiyi ölkə məhz Türkiyədir". Siyasi ekspert qeyd edib ki, iki ölkə arasında münasibətlərə bəzi məsələlərin nəzərə alınmaması zərərə səbəb ola bilər: "Misal üçün tutaq ki, Rusiyaya Türkiyədən və ya Azərbaycandan hər hansı məhsul ixrac olunur. Həmin məhsula Rusiyada böyük tələbat olmasına baxmayaraq, ixracın qarşısı hər hansı siyasi iddialara müvafiq olaraq alınır. Belə olan halda, həmin məhsulun qiymətinin Rusiyada 10 dəfə bahalaşmasına səbəb olur ki, bu da nəticə etibarı ilə həmin ölkənin sosial və iqtisadi tələbatı nəzərə almasını zəruri edir".

Musa Quliyev: "Koronavirus da digər qrip viruslarından biridir"

Əhali ilk növbədə sakitləşmə və panikaya düşməməlidir. Koronavirus da digər qrip viruslarından biridir". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında Milli Məclis deputatı Musa Quliyev koronavirusla bağlı ölkədə görülen tədbirləri dəyərləndirərkən deyib. O bildirib ki, bu, bir növ bütün dünyasının problemidir, lakin bir qədər də işsizdirilmiş bir problemdir: "Bu məsələyə biraz real və daha ciddi yanaşmaq lazımdır. Hesab edirəm ki, əhali ilk növbədə sakitləşmə və panikaya düşməməlidir. Koronavirus da digər qrip viruslarından biridir. Əgər statistikaya nəzər salsaq görərik ki, dünyada hər il qripdən ölen insanların sayı ile koronavirusdan ölen insanların sayı arasında eleyə de ciddi fərq yoxdur. Amma sürətli yayılmağı və ağ ciyər ilətihi verməyi bir qədər insanlarda qorxu yaradır". Millət vəkili əlavə edib ki, istənilən halda Azərbaycanda bununla bağlı işlər görülür və ilk növbədə, sərhəd keçid mən-təqələrində nəzəret gücləndirilir.

Əminəm ki, yeni formalaşacaq parlamentdə qarşıda duran strateji məsələlərin həllinə tutarlı münasibət bildirən şəxslər təmsil olunacaq

- 9 Fevral 2020-ci ildə keçirilən növbədənən parlament seçkiləri ilə bağlı proseslər hələ də davam etməkdədir. Bu prosesləri necə qiymətləndirirsiniz?

- Bu seçkilər digərlərindən kifayət qədər fərqli idi. Birinci dəfə idi ki, Azərbaycanda növbədənən parlament seçkiləri keçirildi. Seçki prosesi dedikdə, burada həm iştirakçıların sayı, həm ictimai-siyasi mühit, həm qanunvericilik hər bir vətəndaşın öz namizədini irəli sürməsi üçün yaradılan demokratik şərait bütövlükde ehtiva olunur. Şərtlər yüksək formada idi. Belə ki, əvvəller namizədlərdən qeydiyyata düşmək üçün 2000 imza tələb olunurdus, bu dəfə bu say 450-ə endürləmiş, partiyaların namizədləri irəli süre biləməsi və onların təbliğat-təşviqat ilə məşğul olması, azad, ədalətli, demokratik seçimlərin keçirilməsi üçün tam münbit şərait yaradılmışdı. Eyni zamanda bu, referendumdan sonra Azərbaycanda ilk parlament seçkiləri idi. Burada yaş həddində də fərqli var idi. Əvvəller sadəcə 25 yaşı tamam olan şəxslər namizədini irəli süre bildirdi, burada artıq yaş həddi aradan götürülmüşdü. Çoxpartiyalı sistem daha da inkişaf etmiş, 20-yə yaxın siyasi partiyalar, istərsə də namizədlər tərəfindən hər hansı şikayət yox idi. Kim müraciət etmişdi, o insanlarla imza vərəqələri verildi, imza vərəqələrini doldurub müvafiq sənədlərlə birgə təqdim edən şəxslər də qeydiyyata alındı. Azad və hər bir şəxs üçün bərabər şəraitdə mübarizə aparmaq üçün şərait yaradıldı. Hər bir şəxs qanunla icazə verilən məkanlıarda istənilən sayda seçici ilə görüşmək, eyni zamanda qapı-qapı təşviqat aparmaq hüququna malik idi. İndiye qədər seçimcilerle görüşlərə kiminsə müdaxilə olması ilə bağlı narazılığa rast gəlmədim. Azərbaycan İKT səviyyəsi baxımından həm dünyanın, həm de Avropanın inkişaf etmiş ölkələrindən biridir. Ölkəmizdə hər bir vətəndaş internet resurslarından istifadə etməyi bacarı. Əvvəlcə irad tutulurdu ki, namizədlərə televiziyyada vaxt verilsin. İndi isə televiziyyaya ehtiyac yoxdur. Kifayət qədər internet televiziyaları və internet resursları vəsiyyətə öz platformasını insanlara təqdim edə bilərdi. Azərbaycanın hər bir ucqar kəndində internet var. Bu baxımdan da namizədlərin öz təbliğatını aparmaq üçün həm zaman, həm de resurslar baxımından geniş imkanları var idi. Neticədə də namizədlər arasında gərgin mübarizənin həmiz shahidi olduq.

- Növbədənən parlament seçkilərinin keçirilməsi hənsi zərurətdən irəli gəldi?

- Bununla bağlı YAP Siyasi Şurasının qərarı var ve bu qərar parlament üzvləri tərəfindən de dəstekləndi. Partiyanın 68 nəfər deputatı fealiyyət göstərirdi. Onların təşəbbüsünə Milli Məclisin digər üzvləri de səs verdilər. Seçki zərurətinin əsas motivi ondan ibarətdir ki, ölkədə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən xüsusilə də, 2018-ci ildə keçirilən prezident seçimlərindən sonra demək olar ki, bütün strukturlarda çox ciddi və çoxşaxəli islahatlar gedir. İstər Nazirlər Kabine-tində, istər nazirliklərdə, istər Prezident Aparatında və məhkəmə hakimiyyətində, istərsə də ayrı-ayrı strukturlarda bu islahatların şahidi olduq. Bu islahatların daha da şüreklənməsi və geniş vüsət alması üçün

parlamentdə bu prosesə öz töhfəsini verməli idi. Seçkinin yekun nəticələri Mərkəzi Seçki komissiyası tərəfindən hələlik təsdiq olunmasa da, inidin demək olar ki, lider namizədlər arasında kifayət qədər iste-

Onlardan 101 nəfəri partiya tərəfindən namizədlər irəli sürüldükdən sonra öz namizədliyini geri götürdülər. 135 nəfərle isə səhəbat aparıldı. Partiyanın nizamnaməsində göstərilir ki, partiyanın qərarına hörmətə yanaşılmalıdır. Partiyanın rəhbər orqanlarının çıxardığı qərarlar partiyanın üzvləri tərəfindən qəbul olunmalıdır. Eyni qaydada üzvlər üçün də bizim nizamnamədə qeyd olunub ki, hər zaman partiyanın dəstəyindən istifadə edə bilər. Həmin şəxslər isə

lər obyektiv olanda daire üzrə səsvermənin neticələri ləğv edildi. Həmin dairələrdə məraqlı tərəflər çox idi. Bunlar da çalışırdılar ki, orda təxribat yaratsınlar. Buna da nail oldular. Araşdırmaclar aparıldı və neticə etibarı ilə dairələr ləğv olundu. Buna baxmayaq, həmin şəxslərdən biri bizim rayon təşkilatının sədri, digər namizəd isə YAP Siyasi Şurasının üzvüdür. Onlar yenə də partiya fəaliyyətlərini davam etdirirlər.

- Bəs həmin dairələr üzrə YAP yenidən namizəd irəli sürəcəkmi? Bu dairələr üzrə YAP nə etməyi düşünür?

- MSK və Konstitusiya Məhkəməsi tərəfindən birinci nəticələr elan olunanından sonra ikinci nəticələrlə bağlı partiyanın rəhbər strukturu hansı qərarı verəcəksə, bu qərara uyğun hərəkət ediləcək.

- Milli Məclisə düşən YAP namizədləri arasında təsadüfi şəxslərin olmasına iddia edilir. Məsələn, ən gənc lider namizəd olan Səbinə Xaslyeva. Bu şəxslərin parlamentdə düşməsini siz necə qiymətləndirirsınız?

- Həmin şəxslərə səs verənlər onların mənsub olduğu partiyanın siyasetini əsas götürürler. Baxmayaq ki, mən özüm 4 çağırış Milli Məclisin deputatı olmuşam. Mənə səs verənlər də mənə səs vermir, Heydər Əliyev siyasi xəttinə, Prezident İlham Əliyevin yürütdüyü siyasetə, Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın gördüyü işlərə, sosial layihələrin həyata keçirilməsinə, bu siyasetin davamlılığına səs verirəm. İnsanlar ayrı-ayrı şəxslərə yox, davamlı siyasetə səs verirəm.

- Yəni burada partiyanın rolü namizədlərin özündən üstün tutulur?

- Təbii ki.

- Bəs həmin şəxslər insanların partiyaya olan inamını doğrudə biləcəklərmi?

- Heç kim anadan deputat doğulmayıb. Mərhələ-mərhələ onlar öyrənməlidir. Müəyyən dövr keçməlidir. YAP olaraq bizim fərqi, əsas resursumuz Azərbaycanda görülen işlər, müstəqilliyimizin qorunması, ictimai-siyasi sabitlik, social layihələrin həyata keçirilməsi və s. işlər idi. Bu siyaseti də həyata keçirən partiyanın sədrindir. Ona görə də insanlar partiyanın sədrinə, qurucusuna səs verirəm.

- Neftçala Rayon İcra Hakimiyyətin-də Dövlət Təhlükəsizlik Xidməti əməliyyat keçirdi. Keçirilən əməliyyat nəticəsində saxlanılanlar arasında 61 sayılı Neftçala Seçki Dairəsindən YAP-in namizədi Gültəkin Sadıqovanın da adı çökildi. Ümumiyyətlə, namizədlərin toxunulmazlığı məsələsinə görə, G.Sadıqovanın saxlanılması qanuna uyğun idimi?

- Bu kimi istənilən məsələdə məhkəmənin qərarı olmalıdır. Bu məsələ ilə bağlı da məhkəmə qərarı var idi. Yalnız Milli Məclisin üzvlərinin toxunulmazlığının aradan götürülməsi üçün parlamentdə məsələ qaldırılır. Milli Məclis razılıq verdikdən sonra həmin şəxslər məsuliyyətə cəlb olunur. Bundan sonrası isə aydın prosesdir. Yerdə qalan şəxslər istər bələdiyyə üzvü, istər digərləri ilə bağlı məhkəmənin qərarı olarsa, bu qərar əsasında proseslər həyata keçirilir.

Ardı Səh. 7

Yeni Azərbaycan Partiyasının İcra Katibinin müavini Siyavuş Novruzovun yap.org.az-a müsahibəsi

dadlı, bacarıqlı, təhsilli, Azərbaycanı təmsil edə biləcək şəxslər var. Azərbaycanı tekce ölkənin daxilində deyil, eyni zamanda beynəlxalq platformalarda da təmsilçilik məsələsinə geniş önem verilir. Çünkü Azərbaycanqa qarşı beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən çox böyük ədalətsiz addımlar atılır. Artıq hər dəfə bunun şahidi olur. Azərbaycanın inkişafını gözü görməyen qüvvələr, sapi özümüzdən olan baltalar və digərləri Azərbaycan əleyhinə təbliğat aparmaqla məşğuldurlar. Bu baxımdan istər Avropa Şurası, istər ATƏT, istər NATO, isterse də Qara Dəniz Parlament Assambleyasında kifayət qədər bacarıqlı, qabiliyyətli, Azərbaycan xalqını təmsil edə biləcək insanlar tələb olunur ki, həmin şəxslər yeni düşüncə, baxış və proseslərə müasir yanaşma tərzi ilə fərqlənərək qarşıda duran strateji məsələlərə tutarlı münasibət bildirsinlər. Əminəm ki, yeni formalaşacaq parlamentdə də bu cür şəxslər təmsil olunacaq.

- Bəziləri buraxılmış parlamentdə yeni formalaşacaq parlament arasında fərqli olmayacağından düşünür. Sizin bu məsələyə münasibətiniz necədir? Yeni formalaşacaq parlament bundan öncəki parlamentdən nə ilə fərqlənəcək?

- Bu, səhv fikirdir. Götürək Yeni Azərbaycan Partiyasını. YAP tərəfindən 20-dən artıq keçmiş deputat olmuş şəxslərin namizədliyi irəli sürülmədi və onlar seçimcide istirak etmədi. Bundan başqa icra strukturlarında vəzifəyə təyin olunanlar və s. şəxslər var idi ki, onların da yeri boş idi. Boş olan yerlərin sayı 12 idi. Eyni zamanda, digər siyasi partiyalardan olan, bitərəf deputatlardan da bəziləri bu seçimlərdə namizədliyini irəli sürmədi. Səhhəti və yaşı ilə bağlı namizədliyini irəli sürməyənlər də olud. Təxminən keçmiş parlamentdən 45 nəfərin namizədliyi bu dəfə irəli sürülmədi. Bu, artıq parlamentin 30%-dən çox hissəsi deməkdir. Parlament o vaxt tam dəyişir ki, katakilizmlər, üşyanlar, çevrililər baş verir. Onda da belə keçmiş deputatlardan yeni parlamentdə təmsil olunanlar olur. Özünü doğrudan insanların yenidən namizədliyini irəli sürülməsi siyasi partiya tərefindən məslehet bilinir, həmin şəxslər bir daha namizədliyini irəli sürə bilərdi.

- YAP-in siyahısından kənar öz namizədliyini irəli sürən YAP üzvləri olmuşdu. Bu şəxslərdən neçəsi sonradan namizədliyini geri götürdü, neçəsi partiya sıralarından uzaqlaşdırıldı?

- Bunu əzber deyə bilərem. 123 nəfər YAP tərəfindən irəli sürülmüş namizədim var idi. 236 nəfər isə partiyanın qərarı olmadan öz hüquqlarından istifadə edərək, namizədliyini irəli sürmüş şəxslər var idi.

bizim öz namizədlərimizə alternativ yaradırdılar. Partiya uzun illər ölçüb-biçir, tədqiqat işləri aparır ki, hansı dairədə hansı şəxsin namizədliyi irəli sürülsə, qələbə çala bilər. Bunlar hamısı hesablanır. Bütün bunlarla bağlı tədqiqat aparıldıqdan sonra namizədlər irəlio sürürlər. Lakin 135 nəfər bu tələbə razılaşmadığı üçün partiyanın təşkilatlarından xaric edildi. Özü də həmin şəxslər Bakıda hansısa təşkilatdan idilər və müxtəlif rayonlarda namizədliyini irəli sürümüşdər. Həmin şəxslərə izah edildi ki, partiyanın bütün qüvvəsi partiyanın irəli sürüyü namizədi dəstəkləmək üçün səfərbər olunub. Bir partiyadan iki namizəd çıxaranda seçicilər arasında çəşqinqılıq yaranır. Bu baxımdan həmin şəxslər partiya sıralarından çıxarıldı. Hazırda onların böyük əksəriyyəti peşmanlıq keçirərək, bizə məraciətlər edirlər. Bu isə təşkilatların və Nəzarət-Təftiş komitəsinin işidir ki, həmin şəxslərə bağlı qərar verəcək.

- Bəs seçki prosesində YAP sıraları-na yeni üzvlər qoşuldumu?

- YAP sıralarına çoxlu sayıda insanlar qoşulur. Ölək başçısı bu illi "Könüllülər illi" elan edib. Artıq YAP-in könüllüləri formalaşıb. Həm seçimci, həm sosial, həm humanitar, həm də ekoloji layihələr üzrə könüllülər ordusu formalaşıb. Bir il öncədən biz bu prosesləri həyata keçirirdik. Amma bilmirdik ki, Ölək başçısı bu illi "könüllülər illi" elan edəcək. YAP hər zaman könüllülərin qüvvəsindən istifadə edib. Partiyada kifayət qədər gənc könüllülər var. Demək olar ki, hər bir namizədin əhatəsində 100-dən artıq partiya feali istirak edirdi. 11000 nəfər könülli isə seçimci qərargahlarında təmsil olunurdu. Bunların böyük əksəryəti gənclər idi. Bu könüllülər hamısı seçimcə prosesində aktiv şəkildə istirak edirdi. Xatırladıñ ki, biz bundan qabaq bələdiyyələrinin qərargahlarında yeni qutarmışdıq. Bələdiyyələrinin qərargahlarında də bizim xeyli sayıda gənclərimiz bələdiyyə üzvü seçiliblər. Bizim namizədlərin bütün proseslərini partiya həyata keçirib.

- Mərkəzi Seçki Komissiyası 4 dairədə səsvermənin nəticələrini etibarsız sayıb və həmin dairələrdə səsvermənin nəticələrini etibarsız sayıltı. Bu dairələrdən ikisində YAP-in irəli sürüdüyü şəxslər lider namizəd idi. 33 sayılı Xətai Birinci Seçki Dairəsində Hüseynbala Mirələmov və 74 sayılı Lənkəran Kənd Seçki Dairəsində Hadi Rəcəbli. Buna partiyanın münasibəti necədir? Sizcə həmin dairələrdə səsvermənin nəticələri niyə ləğv edildi?

- Şikayətlər daxil oldu və MSK şikayətlər esasında bu məsələni həll etdi. Şikayə-

Əminəm ki, yeni formalaşacaq parlamentdə qarşıda duran strateji məsələlərin həllinə tutarlı münasibət bildirən şəxslər təmsil olunacaq

Yeni Azərbaycan Partiyasının İcra Katibinin müavini Siyavuş Novruzovun yap.org.az-a müsahibəsi

Əvvəli Səh. 6

- Partiya olaraq, bu məsələ ilə bağlı araştırma aparmısınız?

- Neftçalanın icra başçısı yeganə icra başçısıdır ki, YAP özü deyil. Orada saxlanılanlar şəxslərle bağlı istintaq gedir. İstintaq nəticəsində aşkarlanacaq ki, onlar hansı qanunsuz əməller törədiblər. Ümumiyyətlə, son dövrlərdə Prezident İlham Əliyev hər çıxışında bir daha xatırladır ki, məmurların əhalisi ilə rəftarı dəyişməlidir. Xatırladım ki, korrupsiyaya qarşı elə Ümumilli idar Heydər Əliyev hələ 1969-cu ilde Azərbaycan SSR-nin tərkibində olduğu zaman ilk dəfə hakimiyətə gəldiyi gündən mübarizə aparıb və bugün də həmin siyaset uğurla davam edir. Bütün dünyada olduğu kimi, Azərbaycanda korrupsiya hər zaman olub. Lakin əsas olan bu ictimai bəla ilə mübarizə aparmaq və siyasi ortaya qoymaqdır. Bu baxımdan, qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan Respublikasında Baş prokurorluq yanında korupsiyaya qarşı mübarizə idarəsi var və bu quruma geniş səlahiyətlər verilib. Bilirsizimi, vəzifəli şəxsin borcu vətəndaşa xidmət göstərməkdir. Vəzifəli şəxslərin başqa adlar altında vətəndaşlardan rüştət alması yolverilməz və qabuledilməzdür. Artıq digərləri də bu məsələlərdən dərs görməlidir.

- Yəni bundan sonra da bu kimi əməliyyatların şahidi olacaqıqmı?

- Prezident İlham Əliyevin bir fikrini xatırladı. Prezident bildirib ki, bu cür qanunsuz əməl edənləri nəinki işdən çıxaraq, hətta onları cəzalandıracaq.

MSK daha 9 məntəqədə seckilərin nəticələrini ləğv edib

Mərkəzi Seçki Komisyonunun dünən keçirilən iclasında fevralın 9-da Milli Məclisə keçirilən seçkilərlə bağlı əlaqədar 50 sayılı Abşeron-Qobustan seçki dairesi ilə bağlı daxil olan şikayətə baxılıb. SİA-nın məlumatına görə, həmin dairədən daxil olan müraciətdə seçki günü həmin dairədə seçkilər zamanı qanun pozuntularına yol verildiyini bildirib. MSK özü ilkin Şahbazov bildirib ki, MSK tərəfindən aparılan geniş araştırma zamanı iddia edilən pozuntular 9 seçki məntəqəsində öz əksini tapıb. İ.Şahbazov həmin seçki məntəqələri üzrə səsvermenin nəticələrinin ləğv edilməsini təklif edib. Təklif səsə qoyularaq qəbul edilib.

Xocalı soyqırımı zamanı 196 itkin düşmüş şəxs Dövlət Komissiyasının qeydiyyatındadır

Xocalının işğalı zamanı ermənilər tərəfindən əsir, girov götürülmüş və sonradan müxtəlif yollarla azad edilmiş 413 nəfərin hadisə ilə bağlı həm yazılı, həm də video ifadələri alınaraq Dövlət Komissiyasında arxivləşdirilib. AZƏRTAC xəber verir ki, bu sözləri Əsir ve İtkin Düşməş, Girov Görürümüş Vətəndaşlarla Əlavədə Dövlət Komissiyasının nümayəndəsi Cəmiliağa Ağayev Tbiliside Xocalı faciəsinin 28-ci ildönümü ilə bağlı keçirilən anım tədbirində bildirib. Onun sözlərinə görə, Xocalı soyqırımı zamanı 196 nəfər itkin düşməş şəxs Dövlət Komissiyasının qeydiyyatındadır. Həmin şəxslər arasında 36 nəfər uşaq, 65 nəfər qadın, 34 nəfər qoca var: "İtkin düşməş 196 nəfərdən 95 nəfərinin işgal zamanı əsir, girov götürülməsi və saxlanması faktı şahid ifadələrinə əsasən müəyyən edilib.

MƏTLƏB
Metebсалахов@mail.ru

Düzəlmirik ki, düzəlmirik...

Bu yazını daha çox ona görə yazmaq istədim ki, ölkədə neçə vaxtdır reallaşdırılan islahatlara bəzi rüşvetxor məmurlar tərəfindən dəstək əvəzinə ziyan vurulması, cəmiyyət olaraq, belələrinə qarşı sərt və amansız olmamağımız, rüşvetxora göz yumub, mən yox. Başqası qoy desin, düşün-cəmizin özü elə en böyük milli bələdir. Cəmiyyət olaraq hamımız bir nəfər kimi rüşvetxor, süründürməçi məmura qarşı dirəniş göstərsek, bu cinayətə qol qoyanları ifşa edib cəmiyyətdə bihörmət etsək, gör onda bu sürudən əsər-əlamət qalır, ya yox. Hə, belələrinə qarşı qanunları "domok" qılıncaq çevirmək şartı!

Təsəvvür edin, dövlət başçısı islahat işinə girişib, yenilik, inkişaf siyaseti aparır, əvəzində bürokratlar, rüşvetxorlar, nə bilim illerdə insanların problemləri ilə maraqlanmaq bir yana qalsın, onları saatlarla, günlərə qapı axrasında gözlədənlər, bürokratik sistem yaradıb get-gələ salanlar bu işlərdən nəticə çıxarıb DƏRS almaq əvəzinə, var gücləri ilə bu işlərə qulp qoyurlar. Neçə illerdər bu gerizək "təfəkkür" yaşayan, dövlət xidməti bəyana buraxıb, rüşvet xidmət edənlərin zehniyyətində dəyişiklik gözləmək inandırıcı deyil. Burası belədir. Amma yeni başlayan işlərə, islahatlara bilərkən ziyan vurmaq artıq əsl cinayətdir. Neçə bir qanız, vicdansız təki olanan ki, ölkədə gedən prosesə bilərkən mane olasan, imkansız ailələr üçün dövlətin ayırdığı sosial müavinətlərə, bir sıra xırda sosial layihələrə "el qoyasan". Hələ mən bunların dövlətin yerlərə ayırdığı milyonları caynaqlarına keçirmələrindən danışmiram. Ölkə Prezidenti İlham Əliyev keçən ilin dekabrın 23-də yerli mətbuatı açıqlamasında ne deyirdi belələri barədə? Sitat: "Mənim təşəbbüsümə biz hər rayonda icimai ödənişli iş yerləri yaratdıq, vətəndaşlara, heç olmasa, minimum əməkhaqqı səviyyəsində məvacib verilsin deye. Beləliklə, ölkə ərazisində 40 minə yaxın belə icimai iş yeri var. O mənədə icimai ki, icimai işlərə məşğül olur, haradasa təmizlik işləri, bərpa işlərile. Bəziləri bağban kimi işləyir. Ödenişli, çünki buna görə maaş alır. Bax, bu maaşı da onlar qiymadılar o kasib adamlara. O kartları əldə edib, oradan pul çəkib öz ciblərini doldurdular. Buna nə ad vermək olar? Bu, vicdansızlıqdır. İndi yaxşı, xalqdan qorxmursansa, Allahdan qorx. Belə şey etmək olarmı? Ona görə, bax, onu göstərir ki, bu, məmurlun mənəvi degradasiyasıdır, bu, insanın mənəvi degradasiyasıdır. Belə memurlar bize ləkədir, ölkəmizə ləkədir, iqtidara ləkədir. Hami bilsin, eşitsin ki, belə hallara qarşı mübarizə daha ciddi aparılacaq. Hami ibret götürsün, dərs götürsün, hər kəs üçün dərs olsun."

Buyur, bu da ölkə rəhbərinin açıq və prinsipial mövqeyi. Dövlət başçısı DƏRS götürsünlər dedi. Amma görünən odur ki, bəziləri rüşvetxor, kasib boğazına şərik olmaq kimi vicdansız əməllərini yerə qoymaqdan çox uzaqdırlar. Axi sən dövlətin kasib, bir tike çörək qazanmaq üçün çapalayan insanları üçün ayırdığı vəsaitə neçə əl uzada bildin, heç o peyin iyi verən beynində utanc hissələrin sənə "bunu etmə" demədim? Yox, deməyib. Çünki olmayan hiss hardan sənə "dur" desin ki. On illerdə ki, dayaz düşüncəsi və kirli əlli anca bu işlərə adet edib. Başqa iş bunlarıq deyil axı...

Bax, neçə gündür şəhərdəki apteklərdə qoruyucu maskalar "qeybə" çəkilib. 10 qəpiye satılan bu ləvazimatı indi bəzi işbəzər qat-qat baha qiymətə satışı qoyublar. Koranavirus sanki bizim işbəzər üçün dəllallıq bazarına çərilib. Bu virusla bağlı yalan məlumatlar yayılar sosial şəbəkələrde ki, bazarları "xod" getsin. Bu da sənə düzəlməyen milli qüsür. Öz camaatına qarşı bunları edənlər öz sapımızdan olan baltalarıdır, başqa heç kim...

Düzdür, bəzən fikirləşirsin ki, yazmayasan, üstündən keçəsin, "belə düzəldi" deyib ümidi Allaha bağlayasan və saire və saire. Amma sonra düşünürsən ki, yox milli məsələdə güzəşt edilecek her şey tarixi cənayətə bərabərdir və gələcək nəsillər bu "güzəştlər" görə bizi lənətleyəcəklər. Yazmalıq ki, belə oxuyub nedənə nəhayət ki, DƏRS çıxaraq, bizdən əvvəlkilərin və hazırda bizim özümüzün dad çəkdiyimiz qüsurlarımızdan gələcəkdə övladlarımız, nəvə-nəticələrimiz əzab çəkməsinler. Onlar da bu qüsurların qurbanı olmasınlar, kasib-küsübən boğazından kəsib "varlanmasınlar", bir-birlərinə dəyər versinlər, "məndən ötsün qardaşma dəysin" prinsipi ilə yaşamasınlar...

Bax gördünümü, DƏRS çıxaracaq o qədər tərəflərimiz var ki, bizim ilk və əsas işimiz əsrlərdir ki, bizimle yol gələn bu qüsurlarımızı aradan qaldırmaq olacaq. Hə, çoxlarınız deyəcəksiniz ki, axı sadaladığın o neçə əsrlərdən bəri bizimle yol gələn qüsurları bundan sonra aradan qaldırmaq kimin beyninə girəcək, kim bu tərəflərimizi düzəltmək üçün qol çırmalayıb işə girişəcək. Əslində, bu gün qol çırmalayıb milli qüsurlarımızı və bigənəliyimiz aradan qaldırmasa, sonra çətin ki, qollarımızı çırmalamaga bir dəfətən tapaq.

Düzdür, çox vaxt bu qüsurlarımızı düzəltmək istəyimiz baş tutmur və hələ on beşinci əsrde yazdığı "Şikayətname"də "Salam verdim, rüşvet deyil deyənə almadılar" setirleri ilə öz dövründə ah-nalə çəkən dahi şairimiz Füzulidən, Nizamidən, hətta keçən əsrde milli bigənəliyimizdən, bir-birimizə dəyər verməməyimizdən şikayətlənib, "Millət neçə tarac olur olsun nə işim var, düşmənləre möhtac olur olsun nə işim var" deyib ibratımız sətirə yanan, qorxulu düşüncəmizdən dad çəkən rəhmətlək Mirzə Ələkbər Sabirdən bu gənə gəlib çatan qüsurlarımızı düzəldəcək nəsə bir iş görməmişik. Burası tamamilə düzdür. Düzələn heç nə yoxdur milli şüurumuzda.

O vaxt faytonlu arabaya minib "fors verirdilər", bu gün "Inamarkalar"a, "Porshe"lərə, canım sənə desin "Lamborgini"lərə, "Bugatti"lərə minib avtoşluq edirik. Amma özümüzü belə də olmalıdır kimi göstərib iyirmi ikinci əsre bu qüsurlarla daxil olmayı, gələcək nəsillərə bu cür "hədiyyələr" buraxmağın da özü bir cinayətdir. Özü də yüz illər lənətlənəcək bir cinayət. Neçə ki, biz bizdən əvvəlkiləri bugünkü qüsurlara görə "topa tuturuq", demək ki, bizdən sonra gələnlər də hazırlı qüsurlarımıza görə bizi tarixin "topuna" qoyub uçuracaqlar.

"Xocalı soyqırımı şahidlerin dili ilə"

"Səs" qəzeti Xocalı soyqırımının 28-ci ildönümü ilə bağlı bu mövzuda dəyirmi masa keçirildi

XOCALI

Tarixinin müxtəlif dönenmlərində, ermənilər tərəfindən soyqırımına məruz qalan Azərbaycan xalqı, növbəti dəfə 1992-ci ilin qarlı qışında Xocalıda üzləşdi. Sovetlər imperiyasının süqutu ilə yaranan mürəkkəb tarixi və ictimai-siyasi şəraitdə dövlət müstəqilliyini yenice qazanan Azərbaycanın üzələyi ərazi itkisi ilə yanaşı, əsrin ən dəhşətli faciələrindən birini yaşaması ölkənin yeni tarixinə qara hərflərlə yazıldı. "Səs" qəzeti XX əsrin sonunda baş vermiş və Xatin, Xirosimə, Naqasaki və Sonqomi kimi dəhşətli faciələri ilə bir sırada dayanan Xocalı soyqırımının 28-ci ildönümüne həsr olunmuş "Xocalı soyqırımı şahidlerin dili ilə" mövzusunda dəyirmi masa keçirdi.

Azərbaycan xalqının ən böyük faciələrindən biri olan Xocalı soyqırımının 28-ci ildönümüne həsr olunmuş dəyirmi masada əslən Xocalıdan olan, soyqırımin şahidleri Samire Hüseynova, Anar Əbdülov, Nazim Möhbaliyev iştirak edirdilər.

Dəyirmi masanı giriş sözü ilə açan "Səs" qəzeti şöbə müdürü İlham Əliyev Xocalı soyqırımının baş verdiyi tarixi dövredə nezər saldı. O bildirdi ki, 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistən silahlı qüvvələri Dağlıq Qarabağ ərazisindəki keçmiş SSRİ-nin Xankəndidə yerləşən 366-ci motoatıcı alayının şəxsi heyətinin və hərbi texnikasının, bilavasitə iştirakı ilə Xocalı şəhərini zəbt edərək, xalqımıza qarşı analoqu olmayan soyqırımı akti həyata keçirib: "Ermənilərin həyata keçirdikləri soyqırımı zamanı Xocalı şəhəri tamamilə dağıdılıb".

"Səs" QƏZETİNİN ƏMƏKDASI:

- Samire xanım, 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə vəhşiləşmiş erməni hərbçiləri bəşəriyyəte qarşı ən dəhşətli cinayət olan Xocalı soyqırımıını töredilər. İstərdik ki, o dövrün hadisələrini ve baş vermiş tarixi cinayətlə bağlı fikirlərinizi deyəsiniz.

XOCALI SOYQIRIMI TÖRƏDİLƏN ZAMAN ƏMİM TOFIQ HÜSEYNOV DİNC SAKINLƏRİ TƏHLÜKƏSİZ YERƏ ÇIXARMISDI

SAMİRƏ HÜSEYNOVA:

- İlk olaraq, "Səs" qəzeti Xo-

ması ilə nəticələnən Xocalı soyqırımından insanlığa siğmaya emələr töredildi.

XOCALI DAĞLIQ QARABAĞDA STRATEJİ ƏHƏMİYYƏTLİ MÖVQEYƏ MALİK İDİ

NAZİM MÖHBALIYEV:

- Xocalı faciəsi öz ağırlığına, vəhşiliyinə və amansızlığına görə,

bəşəriyyətə qarşı töredilmiş cina-yətlər sırasında xüsusi yer tutur. Qeyd edim ki, o ərefədəki vəziyyət birdən-birə yaranmayıb. Bu münaqışa ilə bağlı ermənilərin apardıqları hazırlığın nəticəsi idi. Xocalının coğrafi mövqeyi elə idi ki, bu rayona gəlmək üçün ermənilər yaşıyan iki-üç məntəqədən keçmək lazımdı. Ermənilərin töredikləri əməllərin ən dəhşətli Xocalı soyqırımı oldu. Əlbətə, bu gün həmin hadisələri geniş rakursda təhlil etdi, bəlli olur ki, ermənilər Xocalı soyqırımı töretməkdə siyasi və strateji məqsəd güdürdürələr. Belə ki, Xocalı Dağlıq Qarabağda strateji əhəməniyyətli mövqeye malik idi, həm də düşmənin mekrli niyyətlerinin reallaşmasına ən böyük maneə rolunu oynayırdı. 1992-ci il fevralın 26-da baş verən faciə xalqımızın təleyində ən ağır və ağır-acılı anla-rından biri kimi yaşındı. XX əsrin sonunda təkce Azərbaycan xalqına qarşı deyil, bütün insanlığa qarşı ən ağır cinayətlərdən biri baş verdi.

Erməni şovinist millətçilərinin həyata keçirdikləri etnik separatizm, başqa xalqlara qarşı nifret və terror ideologiyasının dünya üçün təhlükə yaratması diqqətə çatdırılmalıdır.

"Səs" QƏZETİNİN ƏMƏKDASI:

- Təcavüzkar erməni millətçiləri tərəfindən xalqımıza qarşı iki yüz ilə yaxın bir dövrdə yeridilən soyqırımı siyasetinin məqsədi azərbaycanlıları tarixi torpaqlarından qovmaq, xarici havadarlarının köməyi ilə həmin yerlərdə ermənistən dövləti yaratmaq olub. Bu mənfur ideyani reallaşdırmaq istiqamətində,

"Xocalı soyqırımı şahidlərin dili ilə"

"Səs" qəzetiində Xocalı soyqırımının 28-ci ildönümü ilə bağlı bu mövzuda dəyirmi masa keçirildi

maq, xarici havadarlarının köməyi ilə həmin yerlərdə Ermənistən dövləti yaratmaq olub. Bu mənfur ideyani reallaşdırmaq istiqamətində, ardıcıl olaraq, hərbi-ideoloji və təşkilatlı xarakterli tədbirlər həyata keçirilib. Anar müəllim, Xocalı soyqırımının dəhşətlərini yaşayışın bir insan kimi sizin də fikirlərinizi bilmək yaxşı olardı.

**XÜSUSİ
TƏLİMATLANMIŞ VƏ
SİLAHLANMIŞ CANLI
QÜVVƏNİN
QARŞISINDA XOCALI
MÜDAFİƏCİLƏRİNİN
ƏLINDƏ BİR ƏL
PULEMİYOTU, OV
TÜFƏNGLƏRİ, BİR
NEÇƏ AVTOMAT
SİLAHI VAR İDİ**

- ANAR ƏBDÜLOV:

- 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə erməni silahlı desətləri Rusyanın Xankəndi şəhərində yerləşdirilmiş 366-ci motostatıcı hərbi alayının köməyi ilə silahsız və köməksiz Xocalı şəhərinə hücum etdilər. Dörd tərəfdən erməni terrorçu desətləri tərəfindən əhatə olunan şəhər artilleriya və ağır hərbi texnikadan güclü və fasılısız atəşə tutuldu. Xocalıya hücumda gələn xüsusi təlimatlanmış və silahlanmış canlı qüvvənin qarşısında Xocalı müdafiəcillərinin əlinde bir əl pulemyotu, ov tűfəngləri, bir neçə avtomat silahi var idi. Son ana qədər vətəni tərk etməyiblər. Vətəni qoyub çıxməq xocallılıkların heysiyatına toxunurdu. Xocalı soyqırımı zamanı şəhid olanların eksəriyyəti dinc əhali oludur. Yəni qocalar, uşaqlar və qadınlar.

Bəşəriyyətin ən qədim yaşayış məskənlərindən olan Xocalı bir gəcənin içərisində yerlə yeksan edildi. Ermənilər dinc insanlara görünməmiş divan tutdular. Baş dərəsi soyulmuş, amansızlıqla qətlə yetirilmiş insanları var idi. Bu, Azərbaycan xalqına qarşı ermənilərin hiddətinin bir göstəricisi idi.

SAMİRƏ HÜSEYNOVA:

- Artıq soyqırımdan 28 il ötür. Uşaqlıq yaddaşından silinməz bir olaydır. Bu soyqırımı erməni millətçilərinin və onların havadarlarının Azərbaycan xalqına qarşı uzun müddət davam edən etnik təmizləmə və soyqırımı siyasetinin daha bir dəhşətli nümunəsidir. Tariximizdə iz salan Xocalı soyqırımı XX əsrin silinməz ləkəsidir. Hadisələri ardıcılıqla izləsək, başımıza gətirilən olaylar, tarixdə, demək olar ki, eyni sənəri üzrə cərəyan edir. Biz anlamalıçı ki, ermənilər tarixən tekçə bizlərə qarşı deyil, bütün türk dünyasına qarşı torpaq iddiaları ile çıxış etmiş və indi de etməkdədirler. Hər zaman ermənilər bize

"Torklar" deyirdilər, yəni türklər. Ötən əsrin son illərində isə başlanan hadisələr zamanı ermənilər Azərbaycana qarşı ərazi iddiası ilə çıxış edərək, torpaqlarımızın 20 faizini işğal ediblər. Ermənilər tərefindən dünya ictimaiyyətinin gözü qarşısında Azərbaycanın tarixi torpaqları olan Şuşa, Laçın, Kəlbəcer, Ağdam, Cəbrayıllı, Füzuli, Qubadlı kimi məkanlar işğal olundu.

**ERMƏNİLƏR SAĞ
QALMIŞ İNSANLAR
ÜZƏRİNDE
TAMAMİLƏ
TƏHQİREDİCİ
HƏRƏKƏTLƏR
HƏYATA
KEÇİRİRDİLƏR**

- ANAR ƏBDÜLOV:

- Xocalı soyqırımı erməni terro-

rizminə, onların işğalçılıq siyasetinə, insanlığa sığmayan əqidə və məsləkinə qarşı dərin nifret hissi oyadır. Bu soyqırının baş vermesi o dövrde vahid komandanlığın olmaması idi. İgid oğullarımız öldürüldü. O vaxtkı iqtidaların bize köməkliyi dəymədi və silah verilmədi. Xocalı soyqırımı baş verməmişdən əvvəl, bilirdilər ki, ermənilər hücum edəcəklər. Həmin gün böyük faciə yaşandı. Bu gün bu hadisələri danişmaq çox ağırdır. Qanlı qırğından sağ qalan əhalilər dağlara, meşələrə qaçdı. Dinc əhalini teqib edən silahlı ermənilər onları güllələyir, elə keçənlərə amansız işgəncələrə divan tuturdular. Bəziləri,

keçirdiyi fəaliyyətin ən mühüm istiqamətlərindən biri ermənilərin dünyada ifşasıdır. İşğal altında olan torpaqlarımızın azad olunması uğrunda vuruşmağa hər kəs həzirdir. Biz torpaqlarımızı və Xocalı ni işğaldan azad etməliyik.

NAZİM MÖHBALIYEV:

- Erməni şovinist millətçilərinin həyata keçirdikləri etnik separatizm, başqa xalqlara qarşı nifret və terror ideologiyasının dünya üçün təhlükə yaratması dəqiqətə çatdırılmışdır. Bu gün Azərbaycan dövləti və hökuməti, digər qeyri-hökumət təşkilatları, diaspor qurumları Xocalı soyqırımı ilə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətine daha geniş coğrafiyada çatdırılması, onun soyqırımı akti kimi tanınılması istiqamətində mühüm addımlar atır. İnformasiya müharibəsinin geniş yayıldığı müasir dövrde Xocalı soyqırımı haqqında bütün faktlar dünya dövlətlərinə çatdırılmalıdır.

Bildiyimiz kimi, Ulu Öndər Heydər Əliyev 1993-cü ildə xalqın təkidlə tələbi ilə hakimiyətə qayıtdıqdan sonra Azərbaycanda baş verən ictimai-siyasi proseslərə həm hüquqi, həm də siyasi qiymət verildi. Bu gün Azərbaycan diplomatiyası soyqırımı haqqında həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində intensiv işlər aparır. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin səyi ilə Xocalı faciəsinin esl beynəlxalq hüquqi-siyasi qiymət alması, onun ideoloqlarının, təşkilatçılarının və icraçılarının layiqincə cəzalandırılması istiqamətində tədbirlər həyata keçirilir.

Prezident İlham Əliyevin uğurlu diplomatiyası sayesində dünən bir sıra ölkələrində Xocalı soyqırımdan bəhs edən tədbirlər keçirilir və abidələr ucaldılır. Dünya ictimaiyyətinə Azərbaycan həqiqətləri geniş şəkildə çatdırılır. Dünya insanı Qarabağda, Xocalıda baş verən olayları layiqli və düzgün qiymətləndirir. Aparılan bu uğurlu siyasetin nəticəsidir ki, dünya ölkələrinin bir qismi tərefindən Xocalı soyqırımı rəsmən tanınması barədə qərar qəbul edilib. Vaxt gələcək, ermənilər günahsız Azərbaycan xalqına qarşı törətdikləri vəhşiliklərə görə tarixin ədalet məhkəməsi qarşısında cavab verəcəklər. Bu gün Azərbaycanın güclü ordu su var və bu ordu işğal altında olan torpaqlarımızı azad etməyə qadirdir.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

“Təhlükəsizlik Şurasının” icası ermənilərə nə vəd edir?

Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın Azərbaycanın işgal olunmuş Dağlıq Qarabağ bölgəsinə gedərək orada qanunsuz rejimin qondarma nümayəndələri ilə görüşməsi, təmas xəttində işgalçi Ermənistən silahlı qüvvələrinə baş çəkməsi torpaqlarımızın hərbi işgəlinin göstəricisidir. Bu, həm də nümayiş etdirir ki, məhz Ermənistən işgalçılıq siyasetində, bilavasitə məsuliyyət daşıyır.

Onu da vurğulayaq ki, Ermənistən xalqının bələsi Nikolun sərsəm bəyanatlarla kürsüyə “elvida” deməsini tezləşdirir. Saxtakarlıq, yalan danışmaq bütün ermənilərde olduğu kimi onun da qanında var. Əslində, bu, coxları üçün yenilik olmasa da, erməni baş nazir Nikol Paşinyan üçün hələ de anlaşılmazdır. Bütün bunlardan sonra “DQR”-də “Təhlükəsizlik Şurası”nın icasında Qarabağda son vaxtlar qeydə alınan qeyri-döyük itki, xüsusən intiharların sayının artması, həmçinin, martın 31-də keçiriləcək qondarma “president və parlament seçkiləri”ndə sabitliyin qorunması ilə bağlı müzakirələr aparması baş verənləri ört-basdır etmək istəyini bir daha sübut edir.

Bu gün ermənilər özləri qeyd edirlər ki, vaxtılıq Ermənistəndən əhalı ədedi silsile ilə baş götürüb qaçırdısa, indi artıq həndəsi silsile ilə ölkəni tərk edir. Eyni zamanda, xalq onun da fərqindədir ki, Ermənistəndə böhran daha da dərinleşəcək. Çünkü xalq görür ki, onu acınacaqlı vəziyyətə salan bir rejim hakimiyyətdə baş nazir postunu zəbt edən Paşinyan eley Sarkisyanın eyni üzüdür.

“Jamanak” qəzetinin yazdığına görə, məqsəd Ermənistəndən presidente üsul-idarəsinə qayıdış etməkdir. Neşr bildirib ki, güclü prezidentli idarəsi Konstitusiya Məhkəməsinin üzvləri istefaya göndərə bileyək. Ekspertlər Nikol Paşinyanın bu islahatlarla öz kövrek hakimiyyətini möhkəmləndirmək niyyəti güddüyünü vurgulayırlar.

Paşinyanın bu oyunlarının bədəli daha böyük olacaq

Paşinyanın istər “Təhlükəsizlik Şurasının” icasında, istərsə də beynəlxalq səviyyəli görüşlərdə yalan vədlər verməsinin bədəli nəticədə daha böyük olur. Ancaq Paşinyan yenə də yalan danışmaqdən el çəkmiş. İclasda da, guya erməni əsgərlərinin intiharının olmaması, əhalinin sosial problemlərinin rəvan istiqamətdə getməsi ilə bağlı məsələləri müzakirə edərən nə qədər yalan danışdığını anlımur? “Səs” qəzeti Ermənistən KİV-nə istinadən xəbər verir ki, qondarma rejiminin “müdafia naziri” Karen Abramyan istefaya göndəriləcək və onun yerinə “Baş Qərargah rəisi” Cəlal Arutunyan gətiriləcək.

Bundan başqa, “Hərbi Polisin rəisi” Artur Baqdasaryanın da istefası gözlənilir. Verilən məlumatə görə, yanvarın 1-dən Qarabağda 10 erməni hərbçisi ölüb. Onların 6-sı özüne qəsd edib. 28 yanvarda gece saatlarında təmas xəttinin cənub-şərq istiqamətində (Füzuli rayonu) Azərbaycan ordusu ilə üzbeüz mövqelərdə düşmən ordusunda yeni insi-

Paşinyan öz sərsəm inadkarlığı ilə Ermənistəni Azərbaycanın gücü qasınsında ağır məglubiyyətə doğru sürükləyir

dent qeydə alınıb. er Armanoviç Avetisyan (2000-ci il) gülə yarası alaraq xəstəxanaya yerləşdirilib. Ağır vəziyyətdə hərbi hospitalla aparılan əsgərin intihara cəhd etdiyi ehtimal olunur. Bu incidentlərlə paralel, yanvarın 6-da Ermənistən ərazisində yerləşən hərbi hissələrdən birində müqavilə əsasında xidmet keçən Qeqam Viktoroviç Xacatryan pulemyotdan atəş açaraq özünü öldürüb. O bildirib ki, bölgədəki xalqları münaqişənin sülh yolu ilə həll edilməsinə hazırlamaq məqsədilə həll prosesinin bütün tərəfləri, yəni Ermənistən, Dağlıq Qarabağ (Azərbaycanın işgal edilmiş ərazilərində yaradılmış separatçı qurum) və Azərbaycanın maraqlarını nəzərə alınmalıdır. Yanvarın 30-da Qarabağda döyük mövqelərindən birində cəsidi tapılan Vagram Mkrtičeviç Avakyanın (2000-ci il) intihar etdiyi bildirilir. Əsgərin intiharı ilə bağlı 3 əsgər yoldaşı - David Movsisyan, Xacik Qasparyan və Spartak Avetisyan saxlanılıb.

Hadişə zamanı Henri-Hayk Zakaryan (2001-ci il) və Armen Mesropyan (2000-ci il) gülə yarası alıb. Zakaryanın vəziyyətinin xüsusilə ağır olduğu vurgulanır. Livan erməni sayılan Zakaryanın Mesropyanə atəş açdığı, bundan sonra özünü vurduğu aydınlaşmışdır. Fevralın 9-da 2001-ci il təvəllüdü əsgər Valeriy Nelsonoviç Petrosyan təmas xəttinin cənub istiqamətində ölü tapılıb. Onun odlu silahdan atəş açaraq intihar etdiyi bildirilir. Fevralın 12-də döyük postlarının birində əsgər Tigran Manvelyan (2000-ci il) cəsidi tapılıb. Onun odlu silahdan açılan atəş nəticəsində ölməsi müəyyən olunub. Bununla yanaşı, digər hərbi hissədə Tigran Mxoyan (2000-ci il) adlı əsgər ölü aşkar olunub. Onların hər ikisinin intiharı etdiyi müəyyən olunub. Fevralın 15-da Qarabağda əsgər Ayk Asryan (1997-ci il) ölü tapılıb. Onun intiharı etdiyi vurgulanıb.

President İlham Əliyev Paşinyanın siyasi və tarixi savadsızlığını sübuta yetirdi

Bu məqamda Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Münenəhəm Təhlükəsizlik Konfransı çərçivəsində Ermənistən-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı panel müzakirələrde tutarlı, tarixi faktlarla faşist niyyəti Paşinyanın susdurması və Paşinyanın tez-tez nitqində səhv etməsi daha çox heç bir əsası olmayan, real faktlara səykənməyən arqumentlər gətirməyə cəhd işə güllüş doğurub. Debatın gedisi zamanı Prezident İlham Əliyev məntiqli, tutarlı arqumentlər səsləndirməkələ opponenti üzərində üstünlük qazanması və konfransda səslənən fikirlər sözün həqiqi mənasında bir daha Azərbaycan Prezidentinin siyasetinin məntiqi reallığıdır.

Paşinyana Azərbaycan dövlətinin növbəti tarixi dərsi

Bu panel göstərdi ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev, sözün həqiqi mənasında Ermənistən baş nazirinə tarix, siyaset, hüquq dərsi keçdi və özünün nə qədər mahir diplomat olduğunu ortaya qoymuş. Bunun qarşılığında isə Ermənistən baş nazirinin nə qədər hazırlanmış olduğu, tarixi, hüquqi, siyasi biliklərinin sıfır seviyyəsində olduğunu

nun reallığı üzə çıxdı. Məlum oldu ki, o yalnız inqilab etmək üçün bəyanatlar verəyi bacarır. Amma reallıqda isə olduqca zəif bir siyasetçidir.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin “Qoy bütün dünya bilsin ki, hətta bu gün Ermənistən paytaxtı olan İrəvan da tarixi Azərbaycan torpaqlarıdır” səsləndirdiyi bu fikrinin dünyadan aparıcı KİV-lərində geniş şəkildə yayılması Azərbaycanın informasiya cəbhəsində qazandığı çox böyük uğuru və qələbəsi idi. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Ermənistən baş nazirinin tarixi faktları təhrif etdiyi və işgal olunmuş ərazilərdəki silahlı qüvvələrin 80 faizindən çoxunun Ermənistən əsgərləri

olduğunu deyib: “Mən 19-cu əsrin evvəllərdində İrəvan əhalisinin 70 faizinin azərbaycanlılardan ibarət olması barədə danışmayaçağam. Amma onların hər zaman danışdıqları öz müqəddəratını təyin etmə barədə. Ermeni xalqı öz müqəddəratını təyin etdi. Onların bir erməni dövləti var. Məsləhətim budur ki, ikinci dəfə öz müqəddəratını təyin etmək üçün dünyada başqa yer tapsınlar, Azərbaycanda yox”.

Erməni publisist: “Paşinyan Ermənistəndə yalan danışmağı səlis bacarır”

Erməni publisist Vahan İşxanyan Paşinyanın Ermənistəndə yalan danışmağı səlis bacardığını və Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev qarşısında isə həqiqəti həqqanaraq da söyləye bilməsi deyilənlərin məntiqi sübutudur: “Münaqişənin daha geniş kontekstində Münenəhəm təsvirini almaq istəmirsənse, referendumu boykot et və ya yox de. Bir də Paşinyan faktlardan xəbərsizdirse, necə desin? İndi niyə hər zaman yalan danışlığı məlumdur, çünkü həqiqəti bilmir. Bir də Paşinyanın nə siyasi, nə iqtisadi sahədə səvadı sıfırırsa, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev kimi bir dahi diplomatla üz-üzə gəlmesi gülüş doğuracaq. Elə keçirilən görüşdə de Prezident İlham Əliyev Qarabağ müzakirələrində de konkret faktlarla Paşinyanı darmadağın etdi”.

Beləliklə, dünya ictimaiyyəti bir daha Ermənistən acizliyini, yalana əsaslanan təzislərinin darmadağın olduğunu gördü. Fakt isə budur ki, Paşinyan öz sərsəm inadkarlığı ilə Ermənistəni Azərbaycanın gücü qasınsında ağır məglubiyyətə doğru sürükləməkdədir.

A.SƏMƏDOVA

I. Dələduzluğun meydana gəlməsinə təsir edən sosial şərait

Bəşər tarixində insanların dələduzluqla bağlı olan davranışına həmisi rast gelinir. Lakin son dövrlərdə, xüsusən XIX əsrin sonu ve XX əsrin əvvəllerindən başlayaraq, insanlar arasında dələduzluq davranışının daha da genişlənmişdir. Bəziləri cəmiyyətdə dələduzluğun XX əsrdən başlayaraq artmasının səbəbini elm və texnikanın inkişafı ilə əlaqələndirir. Ümumiyyətlə, dələduzluq fəaliyyəti irqindən, milliyyətindən, dinindən asılı olmayaq bütün xalqlarda mövcuddur. Faktlar göstərir ki, dələduzluq sosializm sistemi dağıldıqdan sonra keçmiş sovet məkanında daha geniş vüsət almışdır. Cəmiyyətşunas alımların fikrincə, her hansı bir cəmiyyətdə siyasi-iqtisadi quruluş dəyişildikdə, yəni bir siyasi-iqtisadi quruluş başqa quruluşla əvəz olunduqda, həmin cə-

Sakit Hüseynov
AMEA Fəlsəfə İnstitutunun
Davamlı inkişafın fəlsəfəsi
şöbəsinin müdürü,
fəlsəfə elmlər doktoru, professor

miyyətdə insanların dələduzluq fəaliyyəti de müəyyən müddədə daha geniş vüsət alır. Filosoflar bunu insanların uzun müddət öyrəndikləri siyasi, sosial-iqtisadi və mədəni həyat tərzinin dəyişməsi səbəbi ilə izah edirlər.

Sosioloji müşahidələr göstərir ki, bir çox ölkələrdə olduğu kimi, bizim ölkəmizdə də dələduzluq fəaliyyəti mövcuddur və ayrı-ayrı insanlar müxtəlif səbəblərdən həle də dələduzluq qurbanlarına çevriləkdərlər. Qeyd edək ki, respublikamızın sosial-iqtisadi və mədəni cəhətdən inkişaf etdiyi hazırlı dövrə dələduzların fəaliyyət dairəsi həle də davam etməkdədir. Doğrudur, son illərdə Prezident İlham Əliyevin göstərişi ilə ölkəmizdə sosial problemlərin həll edilməsinin asanlaşdırılması ilə bağlı mühüm tədbirlər həyata keçirilmişdir. Məsələn, ölkəmizdə "ASAN Xidmət" in yaradılması vətəndaşlarımızın sosial problemlərinin həllində böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bundan başqa Prezident İlham Əliyevin son illərdə həyata keçirdiyi uğurlu sosial-iqtisadi istahatlar vətəndaşlarımızın maddi rifahının və sosial problemlərinin həllində mühüm rol oynamadadır. Lakin buna baxmayaraq, bəzi sosial problemlərin həle də mövcud olması cəmiyyətdə dələduzların öz qanunazidd əməllərini davam etdirməsinə müəyyən şərait yaradır. Bunu nəzəre alaraq, cəmiyyətdə dələduzluq azalması üçün əhali arasında geniş məarifçilik işinin aparılmasına ehtiyac vardır. Məhz cəmiyyətdə dələduzluq davranışından əziyyət çəkənlərin sayının azalması üçün bu cinayet növünün hüquqi, sosial-psixoloji və felsefi mahiyyətinin şərh edilməsini indiki şəraitdə məqsədə uyğun və zəruri hesab edirik.

II. Dələduzluğun hüquqi mahiyyəti

Hər şəyden əvvəl, dələduzluq- cinayet növlərindən biri olduğunu görə, önce onun hüquqi mahiyyətinə diqqət yetirək. 2015-ci ilde nəşr edilmiş "Azərbaycan Milli Ensiklopediyası" kitabında dələduzluq anlayışı terminoloji cəhətdən aşağıdakı kimi şərh edilmişdir: "Dələduzluq-aldatma və ya etibardan sui-istifadə etmə yolu ilə özgenin əmlakını əle keçirmə, yaxud əmlaka olan hüquqlarını əldə etmə. Əmlaka yiyələnmə üsulu kimi (stellionatus) aldatma həle Qədim Roma qanunvericiliyində məlum idi". (Bax: Mənbə: Azərbaycan Milli Ensiklopediyası.c.6, çin-dərk. "Azərbaycan Milli Ensiklopediyası" Elmi Mərkəzi. B.2015, s.534.) Qeyd edək ki, bütün ölkələrin cinayet əməli

Dələduzluğun fəlsəfəsi və dələduzun sosial-psixoloji portreti

Kimi tanınır. Belə ki, "Azərbaycan Milli Ensiklopediyası"nda göstərilir: "Dələduzluq, demək olar ki, bütün ölkələrin cinayet qanunvericiliklərində cinayet əməli kimi tanınır. Özge əmlakını əle keçirmə formalarından biri kimi dələduzluqla yanaşı, bir sıra ölkələrin cinayet məcəllələrində dələduzluğun xüsusi növlərinə, məsələn, komputer dələduzluğu (AFR-in CM, z263 a, İsvəçərin CM, m. 147), dələduzluq yolu ilə subsidiya alınması (AFR-in CM, z264) və s.-ə görə də məsuliyyət müəyyən edilmişdir...".

Azərbaycan Respublikasında Cinayet Məcəlləsinin 178-ci maddəsində dələduzluğa görə cinayet məsuliyyəti müəyyən edilmişdir". (Bax: Mənbə:

Azərbaycan Milli Ensiklopediyası.c.6, çin-dərk. "Azərbaycan Milli Ensiklopediya-si" Elmi Mərkəzi. B.2015, s.535)

Göstərmək lazımdır ki, Azərbaycan Respublikasının Cinayet Məcəlləsində dələduzluğun hüquqi şəhhi: "Dələduzluq, yəni etibardan sui-istifadə etmə və ya aldatma yolu ilə özgenin əmlakını əle keçirmə və ya emlak hüquqlarını əldə etmə"-kimi verilmişdir. (Bax: Mənbə: Azərbaycan Respublikasının Cinayet Məcəlləsi. "Hüquq ədəbiyyatı" nəşriyyatı, Bakı, (352), s.153) Maraqlı cəhət ondan ibarətdir ki, Azərbaycanda "dələduz" sözünün rus dilində lügəti mənası olan "moşennik" sözü xalq arasında daha geniş yayılıqla xeyli populyarlıq qazanıb. Belə ki, "Elm" nəşriyyatı tərəfindən 1975-ci ilde nəşr olunmuş "Russko-Azerbayjanskiy slovarğı" sözlüğündə "dələduz" sözünün rus dilindəki variansi olan "moşennik" sözünün lügəti mənası: "firildaçı, hılgər, adamaldadan, dələduz, dolandırıcı" (Bax: Mənbə: Russko-Azerbaydjanskiy slovarğı. "Elm", Bakı, 1975, s. 104.) kimi tərcümə olunmuşdur. Buradan göründüyü kimi, "moşennik" sözü rus dilindən Azerbaycan dilinə tərcümədə məna baxımından daha əhatəli şərh edilmişdir. Azərbaycan dilində "dələduz" sözünün şərhinin paralel şəkildə "moşennik" kimi geniş yayılmasının səbəbi, bəlkə də, bununla bağlıdır. Hər halda xalq arasında kiminse "dələduz" olduğu deyilirsə, insanlar bunu "moşennik" kimi qarayır. Bunu nəzərə alaraq biz də bu yazıda dələduz və "moşennik" terminlərini yanaşı işlətməyi məqsədə uyğun hesab edirik.

III. Dələduzluğun sosial-psixoloji mahiyyəti

Tədqiqatçıların fikrincə, dələduzluğun sosial-psixoloji mahiyyəti iki keyfiyyətə: hılgərliyə və yalançılığa əsaslanır. Çünkü dələduz ("moşennik") həmisi oğru və yalançıdır. Dələduz həmisi özünün yüksək yalançılıq qabiliyyətindən sui-istifadə edərək ətrafdakıların inamını qazanmaqə nail ola bilir. Dələduzun davranışında oğurluq və yalançılıq fəaliyyəti bütün insanların üçün təhqiqəmiz təsir bağışdır. Məhərətli yalançılıq qabiliyyəti dələduzların xarakterində qeyri-semimilik, hılgərlik, məkrilik, soyuq-qanlılıq, xəyanətkarlıq, namərdlik, sərəfsizlik, həyəsizlik, ləyaqətsizlik, sırtılıq, başqalarının hüquqlarını təpdalamaq, yeri gələndə insanlara hədə-qorxu gəlmək və s. kimi mənfi xüsusiyyətlər yaradır. Dələduzlar ("moşennik"lər) öz daxilində yaranan hılgərlik və yalançılığından doğan (yüخارıda sadalanan) mənfi xüsusiyyətləri ile çox vaxt özlərinin dostluq, qarşılıqlı kömək, xeyrəxahlıq, ədalət, mərhəmət və s. kimi bəşəri dəyərlərdən məhrum edirlər. Bu baxımdan öz məkrili planları heyata keçirmək üçün fəaliyyətə başlayan dələduzlar öz ətraflarındakı insanların səmimi, normal, şəffaf, düzgün və təmənnəsiz münasibət qura bilmirlər. Mənfi xüsusiyyətlərə malik olan peşəkar dələduzlar üçün ətrafdakılarla həqiqi dostluq əlaqələri qurmaq çox çətin olur. Çünkü dələduzun daxilində formalaslaşmış məkr, hıylə, xəyanət, yüksək egoizm kimi mənfi duyğular ona ətrafdakılarla səmimi münasibətlər qurmağa imkan vermır. Dələduz öz ətrafında özünəməxsus psixoloji mühit yaratırdıqdan sonra hamı ilə hər gün dırnaqarası "mehriban" görüşməsinə baxmayaraq, sanki ətrafdakılardan təcrid olunur. Bu mərhələdə

əlaqəsizliq olmaqla yanaşı, həm də tamahkarlıq məqsədi ilə, yaxud aldatma yolu ilə başqa-sına əmlak və maliyyə cəhətdən zərər vurmaq, eyni zamanda insanın fiziki və manevi-psixi sağlamlığı ziyan vurmaqdan ibarətdir. Dələduzluq davranışının bu istiqamətini qanunla müşayiət olunan kriminal fəaliyyət adlandırmışdır.

Beləliklə, yüخارıda qeyd olunan bütün xüsusiyyətləri dələduzluq kompleksi adlandırmışdır. Qeyd edək ki, dələduzluğun göstərilən keyfiyyət xüsusiyyətləri heç də dələduzluq fəaliyyətinin bütün psixoloji mahiyyətini əks etdiyim. Bu baxımdan biz fəlsəfi və psixoloji cəhətdən dələduzluğun yuxarıda sadalanan bu kompleksin mekan və zamana uyğun daimi dəyişen, modernleşən, həmisi gözənləməz və qabaqcadan bilinməyən, xüsusi təhlükəli, məkrli, coxcahətli və çoxgörəntülü fenomen kimi yanaşmalyıq.

əlaqəsizliq olmaqla yanaşı, həm də tamahkarlıq məqsədi ilə, yaxud aldatma yolu ilə başqa-sına əmlak və maliyyə cəhətdən zərər vurmaq, eyni zamanda insanın fiziki və manevi-psixi sağlamlığı ziyan vurmaqdan ibarətdir. Dələduzluq davranışının bu istiqamətini qanunla müşayiət olunan kriminal fəaliyyət adlandırmışdır.

Beləliklə, yüخارıda qeyd olunan bütün xüsusiyyətləri dələduzluq kompleksi adlandırmışdır. Qeyd edək ki, dələduzluğun göstərilən keyfiyyət xüsusiyyətləri heç də dələduzluq fəaliyyətinin bütün psixoloji mahiyyətini əks etdiyim. Bu baxımdan biz fəlsəfi və psixoloji cəhətdən dələduzluğun yuxarıda sadalanan bu kompleksin mekan və zamana uyğun daimi dəyişen, modernleşən, həmisi gözənləməz və qabaqcadan bilinməyən, xüsusi təhlükəli, məkrli, coxcahətli və çoxgörəntülü fenomen kimi yanaşmalyıq.

V. Hansı xarakterli insanlar dələduzun - ("moşennik"in) toruna düşürlər?

Bəs dələduzların əsas hədəfləri, daha doğrusu, onların qurbanları kimlərdir? Tədqiqatçılar dələduzun ("moşennik"in) aldatdığı adamları (qurbanları) aşağıdakı qruplara böllürler:

1. Həyatda özlərinin müəyyən sosial məsələlərini asan yolla həll etməyə çalışır və hər şeyə inanın sadələvh insanlar;
2. Dələduzun bələğəti, bəzəkli, temtəraqlı və şirin sözlərinə inanın təmiz qəlblə, mənəvi cəhətdən saf və dürüst insanlar;
3. Zəhmət çekmədən rahat yolla özlərinə karyera qurmaq istəyən insanlar;
4. Müəyyən vezifə tutmaq istəyən xəyal-pərəst vezifə düssəknləri;
5. Asan yolla tez bir zamanda varlanmağa meylli olan tamahkar və müftəxərlər;
6. Yüngülxasiyyətli, avantürist meylli, məcarə axtaran, hər şeyə tez inanın və s. bu kimizi zəif xarakterli insanlar.

VI. Dələduzlara aldananların psixologiyası

Sosioloji müşahidələr göstərir ki, dələduzlar ("moşennik"lər) öz qurbanlarını seçərkən əvvəlcə onlara ünsiyyət yaradır, onlara sanki məhrəbənlik göstərir, sonra isə onların psixologiyasını, xarakterini, maraq dairesini dərinləndirən öyrənərək onları özlərinə inandırır, sonra isə öz qurbanlarından müxtəlif məqsədlər üçün istifadə edirlər.

Qeyd etmek lazımdır ki, dələduzlara ("moşennik"lər) aldananların psixologiyasında əsas məsələ inanməsələsidir. Yəni zərərçəkən psixologiyasında yaranan dəyişiklik dələduza inanın kimi, onun tesirinə düşür və onun müxtəlif tapşırıqlarını yerine yetirməyə başlayır. Bundan sonra dələduzlar şikarlarından öz məkrili məqsədləri üçün istifadə etməyə başlayırlar. Məsələn, dələduzlar qurbanlarının bəzilərindən informasiya mənbəyi kimi istifadə edir, bəzilərini məhərətlə öz çırxın əməllərinə qoşur, bəzilərindən isə kimlərinsə üzüne durmaq və kimləri isə şəntaj etmək üçün istifadə edirlər. Son vaxtlar ən çox yayılmış dələduzluq növlərindən biri - aldatma yolu ilə başqasının əmlakını əle keçirmə, bir menzili bir neçə adama satmaq, kimlərdənə böyük miqdarda borc alıb-qaytarmamaq, kimlərinə adına banklardan kredit götürülmək və s. yeni peşəkar dələduzlar öz qurbanlarından öz cinayet məqsədini həyata keçirmek üçün müəyyən vasitə kimi istifadə edirlər.

Güman edirik ki, bu məqaləni oxuyanların əksəriyyəti bundan sonra özləri üçün müəyyən ibret dərsi götürürər bir daha dələduzların şirin yalanlarına, mərkli insanların boğazdan yuxarı dedikləri sözlərə inanmayaçaqlar. Diğər tərəfdən, hılgəger, yalançı, namərd, əlaqəsiz, eyni zamanda cəmiyyətəmizə və dövlətçiyyiməz ziyan vuran peşəkar dələduzların əməllərinə dəstək verən bəzi insanlar da bir daha dələduzların təsiri altına düşməyəcəklər. Yəqin ki, hər hansı bir kollektivdə bəzələrlə baş verərsə, minlərlə mərd insanımız bu cür dələduzların əməllerinə dözməyərek onları dələduz davranışlarına qarşı mübarizə aparacaqlar. Çünkü bu Məcəllə ən azından bu yaşadığımız cəmiyyətin əlaqəsi və hər bir insanın vicdan məsələsidir.

Humanitar insan hüquqları

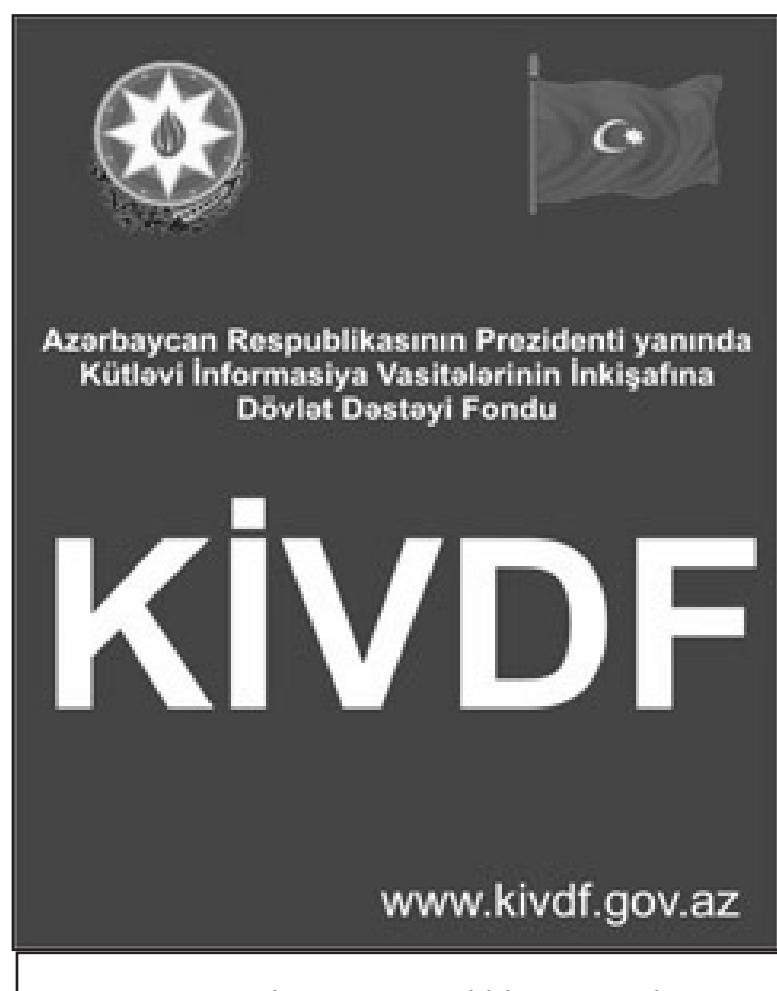
Dünyada sülhün ve təhlükəsizliyin təmininin beynəlxalq hüquqi vasitələri hələ ki, dövlətlər arasında dinc münasibətlərin tam təminatı kimi çıxış edə bilmir. Müasir beynəlxalq münasibətlərdə silahlı münaqişələrə səbəb olan mənəbələr mövcud olmaqdə davam edir. Son dövrlərin silahlı münaqişələri daha çox mülki əhalinin müharibə qurbanlarına çevriləməsinə səbəb olur. Yeni dünya müharibəsi kabusu artıq keçmişdə qalsa da, xalqların təhlükəsizliyi və sülhün əsaslı təminatından danışmaq hələ ki, tezdir.

Müharibə və Süh Beynəlxalq İstifadənin hesablamalarına görə, əsrin son on illiyinin hesabına 100-dən artıq fəal silahlı münaqişə düşür. Bu isə silahlı münaqişələr zamanı zoraklığın cövlən etməsinin qarşısının alınması zəruriliyini, deməli, beynəlxalq humanitar hüquq normalarına riayet olunmasını tələb edir. Bəşəriyyət, hələlik, müharibənin qarşısını almaq iqtidarından olmasa da, onun qanun və adətlərinin humanistləşdirilmesi yolu ile gedir. Bu cür humanizm ideyalarına xidmet edən Cenevre Konvensiyalarına qoşularkən dövlətlər fərdi maraq güdməməli, hamısı bir yerde ümumi məqsədə Konvensiyanın müdədalarının həyata keçirilməsinə nail olunmasına çalışmalıdır. Bəşər tarixi qanlı müharibələrin fasılısız zəncirini xatırladır. Müharibələrin fasılısız olaraq baş verməsi ona dəlalet edir ki, onlar bəşər cəmiyyətində dərin kökləri olan səbəblər doğurur. Bu səbəbləri aradan qaldırmadan isə əbədi sülh utopiyadır. Cəmiyyət sivilizasiyasının yüksəlişi, müharibənin məhvedici dəhşətinin dərki, həmçinin, beynəlxalq hüququn müsbət təsiri müharibələrin qarşısının alınması üçün mühüm şərtidir. Müharibəye münasibətde alman mütəfəkkirleri İ.Kant və F.Hegelin fikirləri də diqqəti cəlb edir. Kant hesab edirdi ki, içtimai inkişafın müəyyən səviyyəsi üçün müharibə dövlətlər arasında münasibətlərdə hüququn həyata keçirilməsi üçün yeganə vasitedir. Lakin bəşərin inkişafı neticəsində müharibələr getdikcə azalır və müəyyən vaxtda onlar tamamilə aradan qalxacaqdır. Kant "Əbədi sülhə doğru" traktatında sülhə doğru hərəkatı müharibəni beynəlxalq münasibətlərin forması kimi son nəticədə istisna edən qarşısızlaşmaz mütərəqqi proses, özünəməxsus tarixi zəruret kimi xarakterize etmişdir. O, belə hesab edirdi ki, müharibənin qarşısını beynəlxalq müqavilə yolu ilə almaq mümkün olmasa, onda bəzim sivilizasiyanı məhvedici müharibədən sonra "bəşəriyyətin nəhəng qəbristanlığında" əbədi sülh gözləyir». Kantın nəzəriyyəsini təqnid edərək, Hegel faktiki olaraq, müharibələrin zəruriliyi qənaətinə gelir. O, yazırı ki, "dövlətlər arasında mübahisə xüsusü iradələr sazişə gəlmədikdən sonra müharibə vasitəsi ilə həll edile bilər." Hegel hətta müharibədə müsbət cəhet də görürdü: "Müharibədə xalqlar təkcə möhkəmlənmir, həm də beynəlxalq müharibələr nəticəsində aralarında antipozitiv olan milletlər belə daxili sakitlik əldə edirlər". Fransız filosofu P.J.Prudon müharibəni ilahiləşdirir, onu insanın özü,

cəmiyyət və həyat üçün mühüm bir hadisə kimi qiymətləndirirdi. O, müharibəni ədalət mühakiməsinə bərabər tutur, "müharibə bizim tariximiz, bizim həyatımız, bizim ruhumuzdur, o qanunverici, siyaset, dövlət, vətən, ictimai quşuluş, beynəlxalq hüquq, poeziya, ilahiyyat, bir daha hər şeydir" deyirdi. Prudona görə, güc kimin tərefindədir səhəqet de oradadır. Müharibənin səbəb olduğu dağıntılar, onların mənəsizligi çoxdan-dır ki, insanların müharibələrə tamamilə son qoyulması, xalqların biri-birinə məhəbbəti, inamı və dostluğunu şəraitində yaşaması mümkünlüyü üzərində düşünməyə vadar edir. Həqiqətən də, qədim zamanlardan başlayaraq, hal-hazırkı dövrə qədər bu sahədə müəyyən cəhdər edilmişdir. Lakin bu cəhdərən xeyirxah nəticələri, təəssüf ki, çox azdır. Müharibələrə son qoyulması düşüncəsi bəzi mütəfəkkirlər tərefindən daha da inkişaf etdirilərək "əbədi sülh" ideyası kimi irəli sürülmüşdür. Bu məsələ ilə bağlı abbat Sen Pyer, Immanuel Kantın traktatları xüsusiət diqqəti cəlb edir. Sühl uğrunda aparılan tabliğat sözsüz ki, özünün müəyyən bəhərələrini vermişdir. İctimai şüurda tədricən müharibənin bəyənilməsindən onun pislənməsinə doğru dönüşüş baş vermiş, müharibələr bir çox beynəlxalq hüquqi sənədlərdə, müqavilələrdə dövlətlərə rəsədi münasibətlərin həlli vasitəsi kimi qadağan olunmuşdur. F.F.Martens müharibələrin beynəlxalq mübahisələrin həlli vasitəsi kimi tanınmasının qadağan olunması sahəsində dönüşü yüksək qiymətləndirərək qeyd edirdi ki, eğer vəhşi xalqlarda müharibə düşmənin, onun emlakının tamamilə tələf olunmasının qanuni vasitəsidirsə, eğer onlar üçün müharibə şərəflə bir məşguliyyət, insana layiq bir vəziyyətdirsə, sivilizasiyalı xalqlarda isə əksinə, müharibə bəla, bədbəxtlik, uzun illərin sülh fəaliyyəti nəticəsində əldə edilmiş nailiyyətin məhvi, milyonlarla insanı həyatdan məhrum etmək kimi qiymətləndirilir. Öger ibtidai xalqlar müharibəni dəstəkləyir, qədim dönyanın şanlı döyüşülləri - romalılara görə, nizə mülkiyyət hüququnun rəmzi-dir, orta əsrlərdə müharibə "feodalizmin qanunu", beynəlxalq və dövlət həyatının normal vəziyyətdirsə, müasir xalqlarda isə heç bir xalq açıq surətdə müharibəni yaranmış mübahisələrin həlli üçün məqsədəməvafiq vasitə kimi qiymətləndirmir. İngilis filosofu F.Bekonun fikirlərinə istinad edərək, beynəlxalq hüquqşunası Filimor və Biyunçii müharibəni döyüşən tərəflər kimi dövlətlər arasında ümumi hüquq haqqında

mübahisə hesab edirdi. Müharibə barışmaz əks tərəflərin və maraqlarının nəticəsidir. Digər tərəfdən, hüquq barədə mübahisə ancaq hüquq dairəsində həll olunmalıdır. Müharibə və silahlı münaqişələr döyüşən tərəflər arasında, döyüşən tərəflərlə münaqişədə iştirak etməyen tərəflər arasında müəyyən münasibətə yaradır. Hazırda müharibənin bəşər cəmiyyətinin həyatından tama-milə, bir hadisə kimi silinməsindən danişmaq sadəlövhülək olardı. Bununla belə müharibələrin müəyyən qaydalara uyğun aparılmasına nail olmaq, onların doğruduğu ağır nəticələrinin qarşısını müəyyən qədər almaq və onları yüngülləşdirmək mümkündür. İnsanın müharibə dəhşətlərindən müdafiə edilməsi ideyasi müharibələrin özü qədər qədimdir. Bəşər tarixinin inkişafına nəzər salsaq bir tərəfdən müharibənin ağır dəhşətəri, onların insanlara yetirdiyi ağlasıqmaz əzabları, digər tərəfdən bu dəhşət və əzabların qarşısının alınması, silahlı münaqişələrin müəyyən qanunauyğun aparılması, silahlı münaqişələr zamanı belə humanizm prinsiplərinin rəhbər tutulması kimi fi-kirlərə, adətlərə, qayda və qanunlara rast gələrik.

Son illər Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq müqavilələrə intensiv surətdə qoşulması ilə səciyyəvidir. Dövlətin beynəlxalq müqavilələr üzrə öhdəliklərinə vicdanla yerinə yetirməsi ((pacta sunt servanda) beynəlxalq hüququn hamiliqliq qəbul edilmiş (jus cogens) prinsiplərindən) Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 10-cu maddəsinə əsasən Azərbaycan Respublikası başqa dövlətlərlə münasibətlərini hamiliqliq qəbul edilmiş beynəlxalq hüquq normallarında nəzərdə tutulan prinsiplər əsasında qurur. Respublikamız pacta sunt servanda prinsipinə sadıq qalaraq beynəlxalq öhdəliklərinə vicdanla yerinə yetirir. 12 avqust 1949-cu ildə qəbul edilmiş Cenevre Konvensiyalarının icrasını nəzərdə tutan normalarda (I Cenevre Konvensiyası mad. 47; II Cenevre Konvensiyası mad. 48; III Cenevre Konvensiyası mad. 127; rV Cenevre Konvensiyası mad. 144) iştirakçı dövlətlərin üzərinə qoşulmuş öhdəliklərdən biri de Konvensiya metninin həm dinc, həm də müharibə dövründə öz ölkələrində bacarıqla geniş yaymaq, o cümlədən, onun öyrənilməsini hərbi və mümkin qədər mülki tədris programlarına daxil etməkdir. Azərbaycan Respublikası 21 aprel 1993-cü ildə Cenevre Konvensiyalarına qoşulmuş və üzərinə götürüü öhdəliyin yerinə yetirilməsini təmin edir. Beynəlxalq humanitar hüququn mənasibətində olan fərqli cəhətlər dərslikdə ifadəsini tapmışdır. Dərslikdə beynəlxalq humanitar hüququn implementasiyası, onun yerinə yetirilməsində dövlətlərin rolu, beynəlxalq humanitar hüquqa riyat olunması məsələləri, Azərbaycan Respublikası CM-də beynəlxalq humanitar hüquq normalarının pozulmasına görə məsəliyyət məsələlərinə də xüsusi yer verilmişdir. Beynəlxalq humanitar hüquqda fiziki şəxslərin cinayət məsəliyyəti məsəlesi, beynəlxalq cinayətlərin qarşısının beynəlxalq səviyyədə alınmasında Nürnberg, Tokio, Ruanda və Yuqoslaviya Beynəlxalq Hərbi Tribunallarının rolü, Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin yaradılması, onun yurisdiksiyası, məhkəmənin beynəlxalq humanitar hüquq normalarını pozulmasına qarşıdır.

www.kivdf.gov.az

Bu yazı Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondu maliyyə dəstəyi ilə "İnsan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, vətəndaşların hüquqi, siyasi mədəniyyət səviyyəsinin yüksəldilməsi, sosial və siyasi fəallığının artırılması" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

lazımı məlumatlar dərsliyə daxil edilmişdir. Silahlı münaqişələr zamanı neytrallıq məsələləri, neytral dövlətlərin silahlı münaqişələr zamanı hüquq və vəzifələri, yaralı və xəstələrə neytral dövlətlər tərəfindən göstərilən yardımın hüquqayğunluğu, quru müharibələri, deniz müharibələri zamanı neytrallıq, hava məkanında neytrallıq və daimi neytrallığın səciyyəvi cəhətləri beynəlxalq hüquqi sənədlərə əsasən şərh olunmuşdur.

BMT tərəfindən həyata keçirilən eməliyyatlar zamanı beynəlxalq humanitar hüququn tətbiqi məsələləri beynəlxalq hüquqi doktrinada son vaxtlar öyrənilen problemlərdəndir. BMT və BQXK-nin həmin məsəleyə münasibətində olan fərqli cəhətlər dərslikdə ifadəsini tapmışdır. Dərslikdə beynəlxalq humanitar hüququn implementasiyası, onun yerinə yetirilməsində dövlətlərin rolu, beynəlxalq humanitar hüquqa riyat olunması məsələləri, Azərbaycan Respublikası CM-də beynəlxalq humanitar hüquq normalarının pozulmasına görə məsələlərinə də xüsusi yer verilmişdir. Beynəlxalq humanitar hüquq normalarının pozulmasına qarşıdır.

Qeyd etmək istərdik ki, təqdim olunan "Beynəlxalq humanitar hüquq" dərsliyi yalnız respublikamızda deyil, həm də MDB məkanında tədris olunan predmetə dair ilk dərsliklərdəndir. Sözsüz ki, dərslik nöqsanlarından xali deyil. Beynəlxalq humanitar hüququn inkişafı dərsliyin gələcəkdə yeni nəşrinin zəruriliyini şərtləndirir.

VAHİD ÖMƏROV,
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru

Söyüş və təhqiri yaşam tərzinə çevirmiş quduzlaşmış xəyanətkar qondarma "hüquqşunas" Qurban Məmmədov parlament seçkilərindən sonra sosial şəbəkələrdə, xüsusilə də YouTube video servisində az qala hər gün, bəzənsə gündə bir neçə dəfə kaməra qarşısına keçib Azərbaycanı "xilas" edəcəklərini söyləyən, "Biz gəlirik" və "Bu hakimiyət getməlidir" təki mərazmatik ritorika ilə anormal mənTİqə siqışdırılmış çıxışlar edir Q.Məmmədov söyüsdən başqa heç nə bacarmayanı, söyüsdən savayı nə isə bacardığını görünməyə çalışanı, kökü, arıgi, savadlısı, bisavadi, xarici dil biləni, bilməyəni - bir sözla, hər tipdə, tövrdə və formada insanları təhqir etməkdədir. Bu yerdə, həqiqətən də, itin quduzlaşması düzələn deyil.

Görünən budur ki, Q.Məmmədov öz istəyinə çata bilməyəndə başlayır söyüş söyməye. Atalar yaxşı deyib ki, bələdçi qarğı olanın dimdiyi hemiŞe zibillikdə olar. Çünkü Azərbaycana qarşı aparılan antimilli "savaş"ın sonu iflasa uğurayır.

Müxalifəti mexaniki qurğu, bir qəlibdən çıxmış məhsul, android və ya trivial ekspozitlər kimi birləşdirən məqam var. O məqamın adı tanış, iyrənc və sadədir - əqidəsizlik. Əqidə yoxsullarının eyni səfə dütən hiss isə tamahdır. Bu isə, necə deyərlər, Q.Məmmədovun "beyin axını"nın "peyin axını"na transformasiya etməsinin nəticələrini sosial şəbəkələrdə verdiyi açıqlamasında daha aydın görmək olur. Çünkü bütün açıqlamalarda ermənilərən də beter olduğunu, "siyasi feal", "demokratiya mübarizi", "hüquq müdafiəçisi" adını ucuzaşdırıb küçə şousun verbal subyektlərinə döndərən Q.Məmmədov ancaq oyunbazlıq edir. Məqsədi isə, Azərbaycanı dünyanın ən pis ölkəsi, ən qəddar diktatürası, ən

"Söyüş müxalifətin" Qurban Məmmədov bələsi

Yaxud quduzlaşmış xəyanətkar "hüquqşunas"ın anormal yaşam tərzi

Bax, bu yerdə göydən yerə daş yağmasın, neyləsin. Satqın Cəmil Həsənli Q.Məmmədovu satqın adlandırır. "Milli Şura"nın sədri C.Həsənli Q.Məmmədovun bu yaxınlarda fealiyyəti dayandırılan "AXH"-nin "lideri" olmaq iddiasına düşdüyü görüb sosial şəbəkələrdə AXC-Müsavat hakimiyəti dövründə etdiyi satqıncılıqları bərədə açıqlamalar verib. C.Həsənli Q.Məmmədovun vaxtilə Pənah Hüseyn üçün kabinetində telefon danışqlarına gizli qulaqasma aparatlari quraşdırıldı iddia edib. "Bütün ömrü boyu bu adamın işi öz "dostlarının" eleyhinə "kompromat" toplamaq olub", "Milli Şura"nın sədri istehzali tərzde onu da yazib ki, Q.Məmmədovun onun topladığı "kompromat" qovluqlarını üst-üstə yığsan, boyundan çox-çox hündür olar.

Maraqlı məqam isə budur ki, C.Həsənli Q.Məmmədovu ittiham edərkən, P.Hüseynin de "bostanına daş atmağı" unutmayıb: "Deməli, P.Hüseyn baş nazir işləyəndə, kabinetinin arxasındaki məxfi danışçılar otağının açarını yalnız Qurbana vermişdi. O da bu "etimadı" yüksək qiymətləndirib".

Cəmil Həsənli: "Qurban Məmmədov ömrü boyu işi öz "dostlarının" eleyhinə "kompromat" toplamaq olub"

Bir sözlə, hələ çox düyünlərin açıllağının şahidi olacağıq. Beləliklə, tərəflər arasında davam edən bu savaş, bir daha sübut edir ki, "söyüş müxalifət liderlərinin" qarışdırımları hələ çox mətbəblərin üzə çıxmına səbəb olacaq. Necə deyərlər: "bu xəmirin hələ çox su aparacağından" xəber verir.

Rəfiqə HÜSEYNOVA

Müxalifətin seçki oyunbazlığı və çıxardığı tamaşa

Mərkəzi Seçki Komissiyasına şikayət ünvanlamaq bir növ elə bil tamam başqa bir xarakter alıb. MSK-ya konkret qanun pozuntusu faktları deyil, sadəcə kimin hansı narazılığı varsa ona köklənmiş şəkildə müraciət ünvanlanır. Bir sözlə, şikayətçilərin əksəriyyətini seçki prosesində baş verən pozuntular deyil, şəxsi narazılıqları maraqlandırır və elə bu rakursdan da çıxış edirlər. Nəzərə alsaq ki, 1314 nəfər namizəddən cəmi 125 nəfər deputat mandatına sahib olması bir reallıqdır, bu zaman narazıların sayını təsəvvür etmək çətin deyil. Bu mənzərəyə əlavə olaraq, bir sira müxalif pozucu qüvvələrin istifadə etmək məqsədi ilə qatılmasını da əlavə etdikdə görürük ki, seçki bahanəsi ilə tamam başqa bir tamaşa oynanılməqdadir.

Azərbaycanda keçirilmiş parlament seçkilərini ləkələmək, pozuntuları reallıqda olduğundan qat-qat artıq göstərmək üçün şikayetləri sənəti şəkildə çoxaltmaq kampaniyası aparılır. Bu kampaniya təkcə ənənəvi mediada, sosial mediada deyil, həm də real həyatdadır. Seçkiden sonra namızedlər həqiqət bildiyini, doğru bildiyini diqət etməyə çalışır. Hər hansı bir seçki məntəqəsində baş tutan seçkinin nəticələrini kimlərsə qanuni, həm də seçki pozuntuları olmadan keçirildiyi kifrində olduğunu halda, bunun eksini düşünən və fərzedənlər də var. Sual oluna biler ki, belə olan halda niye məhz narazıların fikirləri, iddiaları dövriyyəyə buraxılır və seçki prosesindən razı qalanların fikirləri niye nəzərə alınır? Elə gəlmirmi ki, seçki prosesində sui-istifade edib narazılıq dalğası yaratmaq, hansısa qarşıqlıq törətmək niyyətində, ən azından arzu-

sunda olanlar var? Bu niyyət və arzular hansıa ssenarıdən, kimlərinsə, hansıa qüvvələrin oyunundan, səhnələşdiridikləri tamaşa-xəbər vermirmi?

Parlament seçkiləri ərəfəsində müxalifətin ənənəvi taktikası yenə də gündəmə geldi və bir az fərqli formada təkrarlandı. Müxalifət düşərgəsinin bir hissəsi "boykot" yolu tutdu, digəri isə seçkilərə qatılıb faydalananmağa cəhd etdi. "Boykot" qərarına gələnlər əvvəlcədən də öz məglubiyyətlərini qəbul etmişdilər və bir növ "boykot" sözü məglubiyyət etirafı kimi cəmiyyətimiz tərəfindən qəbul olunmadı. Eyni zamanda, Azərbaycan cəmiyyəti sanki "boykot"çuların acizliyinə növbəti dəfə də şahid oldu və siyasi proseslərdə necə cılız, çaresiz, bacarıqsız olduqlarına, uğursuzluqlarına da əminliyi artdı, onların mahiyətinin bir heç olduğunu bir daha seyir etdi. Bu

"boykot" məsələsində bir sual da ortaya çıxır ki, görəsən hər dəfə bu sözü təkrar edənlər indiyədən ne qazanıblar? Ümumiyyətlə, "boykot" hansı qazanc verir axı müxalifətlərə? Rəqib hesab etdikləri partiyanın qələbəsinə, özlerinin isə məglubiyyətlərinə kənardan tamaşa etmək müxalifətçilikdir? Bəlkə öz məglubiyyətlərini müşahidə etməyi qələbe hesab edirlər? Halbuki, istənilən bir partiyanın qələbəsi, ən azından hədəfi seçkiləri qazanmaq və həkimiyətə gəlməkdir. Məhz bu baxımdan da, onların seçki prosesində müxtəlif oyululara qoşulması, seçkilərin sonra narazılıq etmək, etiraz aksiyası keçirmək adı altında oyunbazlıqları sadəcə bir tamaşanı xatırladır.

Diqqət etdikdə görürük ki, müxalifət düşərgəsi seçkinin nəticələrinə qarşı etiraz da təşkil edə bilmədi və uğursuzluqlarının hətta özləri də şahidi oldular. Kütəvə aksiya, meydan təcrübəsi olanlar belə fiaskoya uğradısa, bu, heç də təsadüfi deyildi. Yəni, öten əsrin 90-ci illərindən bu günə qədər meydanda təcrübə qazanan, hətta bu ənənədən xaricə çıxa bilməyən, sivil mübarizə üsulunu dərk və tətbiq edə bilməyənlərin uğursuzluqları təsdiq edir ki, bu, onların arzuladıqları sosial siyasi deyildi. Bir sözlə, özləri də dərk etmək məcburiyyətində qaldılar ki, onların narazılıq-

RÖVŞƏN
rovsen.rasulov@mail.ru

Əxlaqsızlığın və rəziliyin özü - QƏNİMƏT ZAHİD!

Qənimət Zahid hələ də bar-bar bağıraraq "ədalətdən", "düzgünlükdən" dəm vurur, özünü "aydan-ari, sudan duru" göstərib, guya heç vaxt kimdənən pul almadığını, şantaşlar etmədiyini, hətta Avropa təriyəsinə xas həyat tərzi sürdüyünü deyir.

Bəs bu, həqiqətdirmi? Əlbette ki, əsla! Lakin Q.Zahid tənyanlar yaxşı bilirlər ki, o, hansı "yuvanın quşudur" və hazırlı dövərə qədər ne qədər xəyanətlər edib, yararsız həyatını ölçüyəsiğməz qədər təriyəsiz işlərə həsr edib, şantaşlıq, sabotajlıqla məşğul olub. Yeri gəlmışken, bu həmin Q.Zahiddir ki, vaxtile "Azadlıq" qəzetiñə baş redaktorluq edərək orta ranqlı memurlardan, iş adamlarından pul alıb və həmin pulları eyş-işrət məclislərinə xərcleyib. Hətta 2007-ci ildə Sevgilədə Quliyeva adlı qadına "Azərbaycan" Nəşriyyatının karşısındı sataşdırıldı və döydüyü görə məsuliyətə cəlb olunan, Xocalı faciəsinin öldürümü günü "Üç Palma" restoranında "Azadlıq" qəzetiñin eməkdaşı olmuş Azərbəyçəvələ birgə Özbəkistan'dan olan fahişələrə min-bir oyundan çıxan, məhz Q.Zahiddir və bunu kimse unutmayıb. O da unudulmayıb ki, Q.Zahidin yanındakı A.Əhmədov öz balıdızının qızı ilə intim münasibətdə olub və onun rüsvayçı videosu ictimai ləşdikdən sonra ölkəni tələm-tələsik tərk edib.

Özünü Fransadakı erməni lobbisinin qucağına təslim edən

Qənimət Zahid bu günlərdə pullu dayılarının vəsaitləri ilə yaratdığı canlı yayımları ilə yenidən "qucaqlardadır." Yeni bir vaxtlar sədasi "Üç Palma"dan gelən Qənimət bu gün Fransada erməni daydaylarının qucaqlarına sığınır, yenidən Azərbaycana el uzatmaq sevdasını canla-başa həyata keçirir, nökərçilik göstərir. Özünü Fransadakı erməni lobbisinin qucağına təslim edən Qənimət Zahidin özünü qoqay bir kənara və yənə də sual edə - bu gün o ailəsi ilə bahalı Fransada yaşayır, övladlarını pullu məktəblərdə oxutdurur, mülk alır, digər xarici ölkələrə səfərlər edir, bəs hansı vəsaitlərlə? Əgər üstəgel veriliş yaratması, programçı, müxbir saxlamasını da buraya əlavə edərsək, Q.Zahidin bir aylıq demirik, bir günlük qazancı nə qədərdir? Bəlkə Q.Zahid indi de Parisin "Zəfer Tağı" deyilən tarixi abidəsi altında "Üç Palma" restoranı açıb və yerdə qalan qazancını da oradan çıxarıb-əldə edir? Əslinə qalandı bu ünsürdən istenilən hər hansı reziliyi, biabırıcılıq ənənələrinə sadıqlıq reallığını gözləmək olar. Əxlaqsızdan başqa nə isə gözləməyə də dəyməz.

ləri və etirazları yalnız özlərinə məxsusdur və bu, ümumilikdə cəmiyyətin narazılığı deyil. Məhz bu baxımdan da əmin oldular ki, onlar bundan artıq nəticəyə güman edə də bilməzdilər. Əbəs yerə deyildi ki, MSK-nin qarşısına narazı qismində 30-40 nəfərdən artıq olmayan tərəfdar çıxara bildilər. Bu isə o deməkdir ki, etiraz etmək qərarında olan narazıların sayı maksimuma elə o qədər ola bilər. Hətta bəziləri narazı da yox, sadəcə onların iddialarına inanın, eyni zamanda öz tərəfdarları idi ki, bu da saylarının göründündən də daha az oludugundan xəber verir.

Etirazçıların sayıının 30-40 nəfərdən yüksəməsi, yəni etiraz edənlərin çok az sayıda olması əslinə bir çox məqamları üzə çıxarı və təsdiq edir ki, bu, etiraz deyil, hansıa maraqlara xidmet edən bir ssenarinin sehnələşdirilməsidir. Əgər MSK seçkilərlə bağlı bütün pozuntulara qarşı tədbir görürse, pozuntu qeydə alınan bir neçə seçki məntəqəsinin nəticələrini leğv edirse, bir sözle, bütün qanuni tələblər yerine yetirilirsə, radikalın dırnaqarası canfəşanlılığı nəyə lazımdır? Bu dırnaqarası canfəşanlıq demokratiya, yəxud azad seçki hüquqları naminə deyil və sadəcə müxalifətin seçki oyunbazlığı və ya çıxardığı uğursuz tamaşadan başqa bir şey hesab oluna bilməz.

İnam HACIYEV

MÜHARİBƏ VƏ İNSAN HÜQUQLARI

Müharibə və hüququn qarşılıqlı münasibətlərinən bahs edərək H.P.Qasser yazır:
“Müharibə ibtidai, qaba zorakılıq təzahüründür”.

Dövlətlər fikir ayrılıqlarını və ya mübahisələri sülh danışçıları məsasında arxasında həll edə bilmədikdə, yaxud etmək istəmədikdə, silahlardan işə düşür. Müharibə labüb surətdə ölüçüye gəlməyən əzablara və ağırmaddi itkilərə gətirib çıxarırlar. Bunuyla belə dövlətlər biri-biri ilə müharibə aparır, insanlar isə hökmətdən ədalətli rəftərə ümidiyi itirdikdə, ona qarşı silaha el atırlar. Heç kim də, məsələn, kiçik bir dövletin onun müstəqiliyinə edilən qəsdi (“təcavüzkar müharibə”ni) dəf etməyə cəhd göstərərək aparlığı müharibəni, yaxud istibdədə qarşı ayağa qalxmış xalqı qınamaz. Hüquq sülh yolu ilə, yəni insan tələfati olmadan və maddi itkilərsiz, dövlətlər arasındaki münaqişələrin, insanların qoyduğu istenilen qayda-qanunlar şəraitində labüb olan bu münaqişələrin nizamlanmasına kömək edə bilərmi? Başqa sözə, hüquq müharibənin qarşısını almağa qadirdirmi? Tez-tez meydana çıxan daha bir sual: eğer müharibənin qarşısının alınması baş tutmursa, o zaman hüquq müharibə ilə, onun nəticələrinin aradan qaldırılması ilə məşğul olmalıdır mı? Bu, bəzilərinin düşündüyü kimi müharibəyə nə isə bir mötəbərlik görkəmi vermək deyildirmi? Döyüş meydanda və ya həbsxana divarları arasında hüququn faydası nədir? Yaxud müharibə zamanı qanunların susduğunu deyən Siseron haqlı idimi?“ Bununla belə beşər cəmiyyətinin ilk inkişaf mərhələlərindən başlayaraq, müharibə dəhşətlərinin yüngülləşdirilməsinə yönəldilmiş tədbirlərin izlərile rastlaşmaq mümkündür. “Hətta müasir naturalistlər heyvanat aləminin inkişaf etməmiş intellektini öyrənərkən, müharibənin ibtidai qaydalarını aşkar etmişlər.

İlk vaxtlar müharibələrin güclünlərin qanunu və “məglubların bələsi” (lat. *vae victis*) prinsipindən başqa heç bir qaydası mövcud olmamışdır. Eramızdan əvvəl 390-ci ilde romalılar üzərində qazanılmış qələbədən sonra qalların sərkərdəsi Bern romalılarının şəhərdən çıxmış üçün ödəmeli olduğu qızılı çəkən tərəzinin daşlar qoyulmuş gözünə qılincini eləve edərək “*vae victis*” ifadəsini işlətmüşdi. Qeyd etmək lazımdır ki, həmin dövrün qaydaları ilə müqayisədə Bem böyük mərhemet göstərmişdi. Çünkü qədimdə müharibə çox vaxt total xarakter daşıyır, məglub olanlar ya məhv edilir, ya da ən azı qula çevrilirdilər. Bu öz dövrünün tanınmış mətəfəkkirlerinin irəli sürdüyü fikirlərə də təsdiq olunur. Ksenofont “müharibə zamanı düşməndən alınan şəhərdə bütün adamlar və əmlakın qalıbə mənsub olmasını ümumi və əbədi qanun” hesab edirdi. Platon isə “Respublika” əsrində belə bir nəticəyə gelirdi ki, “düşmənin elinə diri düşmüş şəxslə, düşmən qənimet kimi istədiyi refər edə biler”. Roma Respublikasının ilk dövrlərində ictimai və sosial münasibələri tənzimləyen XII cədvəl qanunu “düşmənə qarşı her şəxə icazə verilir” mündəəsini da nəzərdə tuturdu. Bibliyada Musanın adından be-

lə bir fikir səslənir: “Şəhəri fəth etmək üçün ona yaxınlaşanda sülh tekli et. Əgər o səninlə sülhə razılaşsa və onu fəth etmək üçün qapılarını üzünə açsa, onda orada olan bütün xalq sənə xərac verib, sənə xidmət edəcəkdir. Əgər o, səninlə sülhə razı olmasa və müharibə aparsa onda onu mühasireyə al. Və nə vaxt Allah onu sənin əlinə versa oradakı kişi cinsindən olanları qılıncıla məhv et. Ancaq qadınları və uşaqları, heyvanları və şəhərdə olan hər şeyi qənimet kimi özüne götür. Sənin Allahının sənə verdiyi düşmənlərinin qənimətinə istifadə et”.

Bizim eradan əvvəl IV əsrde diktator Kamili hərbi əsirlərə qarşı mərhəmet səsini ucaldanda Roma Senatı onu sürgün etmişdi. Lakin ictimai fikir düşüncəsinin inkişafı, döyüşən təreflərin düşməni tamam məhv etmənin səmərəsizliyini dərk etmesi və qisas qorxusu tədricən məglub tərefə olan münasibəti dəyişirdi. Əlbəttə, müharibələr yənə də dağıntı və dəhşətlər getirməkdə idi. Lakin insanperverlik və humanizm sedaları getdikcə yüksəlməkdə idi. Sözsüz ki, bu dəyişikliklər eyni vaxtda və daim yüksələn xətə getməmiş və dünyadan bütün əraziləri eyni qaydada əhət etməmişdir. Şumerlər hərbi əməliyyatlara başlamamışdan əvvəl hökmen düşmən tərefi xəbərdar edir, düşmən müharibəyə hazır olmadıqda hərbi əməliyyatları başlamırdılar. Müharibə zamanı barişq üçün imkanlar axtarılır, vəsítəçilər toxunulmazlıq hüququna malik olur və çox vaxt müharibələr sülh sazişləri ilə bitirdi. Babilistən hökmətləri Hammurapi qanuni qərim hüquq abidəsi kimi tanınır. Bu abidədə də müasir humanitar hüququn ilk başlanğıçlarını tapmaq mümkündür. Abidənin birinci hissəsində Hammurapi bəyan edir ki, Allahlar ona hökmərlərini “güclülərin zəifləri sıxışdırmasına imkan verməmək üçün” bəxş etmişlər. Qanunların 26-41-ci maddələrində döyüşçülərin hüquq və vezifələri tənzimlənir. Hammurapi hökmrənliliyi dövründə hərbi əsirlər öldürülür, yalnız qula çevrilirdilər. Qanun əsir düşən döyüşçünün qayığına qalır, əsirlərin geri alınması üsulları da nəzərdə tuturdu. Qədim misir medeniyyətində (“Həqiqi şəfəqten yeddi əməli”) də acı doyurmaq, susayana su vermək, çılpağı geyindirmək, qəribə sığınacaq vermək, əsiri azad etmək, xəstəni müalicə etmək, ölüünü dəfn etmək təbliğ olunurdu. Beynəlxalq müqavilələr sistemi Het hökmərliliyi dövründə xüsusi inkişaf etdi. Qədim Misirdən bizim dövrümüzə kimi cəmi bir müqavilə gəlib çatmışdır. Bu 2-ci Ramses ilə het şahı Hattusili arasında bağlanmış müqavilədir. Het dövləti həm ondan asılı olan, həm də asılı olmayan dövlətlərə müqavilə bağlamışdır. Bu müqavilələrdə daxili düşmənə qarşı və asılı ərazilərdə üsyənin yatırılmasında qarşılıqlı hərbi kömək, ümumi hərbi qənimətin bölünməsi qaydası (məsələn, razılaşmış təreflərdən biri ərazini, digeri isə qula çevirmək üçün əhalini əldə edirdi), qacqınlar, hərbi əsirlərin qarşılıqlı dəyişdirilməsi, üçüncü ölkələrdən olan hərbi əsirlərin verilməsi qaydaları öz əksini tapırdı. Hindistanda Manu qanunları qalibin məgluba rəhm etməsini, yaralı və təslim olanları

həyatdan məhrum edilməməsini, yaralı hərbi əsirlər sağaldıqdan sonra onların vətənlərinə qaytarılmasını, meglub təreflərin qanunlarını hörmət edilməsini tələb edirdi. Döyüş zamanı alovlu oxlardan və dişəklili silahlardan istifadə edilməsi qadağan edilirdi. Çinde bizim eradan əvvəl V əsrde Sun Tszi bəyan edirdi ki, qəlebəni düşməni məhv etməkdən və həddən artıq zoraklıqlıdan imtina etməklə əldə etmək lazımdır. E. e. IV əsrin mütəfəkkiri Se-Ma mənəsiz dağııntıları pisləyir, vətəndaşların xilasına qayğı göstərilməsinə, özünü müdafiə etmek iqtidarında olmayanlara hückum etməkdən çekinməyə, yaralılara qayğı göstərilməsinə çağırırdı. Qədim Çin ədəbiyyatında göstərilirdi ki, hərbi sərkərdələr döyüş əməliyyatları zamanı ilk növbədə, humanizm, cəsarət və leyaqət nümayiş etdirməlidir. Spartada ictimai həyatın əsas münasibətləri “Likurqa qanunları” ilə tənzimlənirdi. “Likurqa qanunları”na görə fiziki qüsürü olan köpələr məhv edilirdi. Oğlanlar 7 yaşından 20 yaşa kimi ictimai təbiyye alır, bu təbiyye özünü ciddiliyi ilə fərqlənirdi. Onun əsas məqsədi gənc spartalları müharibəyə hazırlamaq idi. Onlar həddi-bülügə çatandan sonra Sparta qoşunlarının tərkibine daxil edilirdi və yaşa dolana kimi hərbi xidmətdə qalırdılar. Eramızdan əvvəl IV əsrde qul əməyindən istifadə geniş vüsət almışdı. Ksenofont “Gəlirlər haqqında” traktatında hər bir qulun sahibi üçün gündəlik gelir gətirməsinə istinad edərək hər kəsin qulların sayını artırmaqdə maraqlı olduğunu göstərirdi. Yunan filosofu Platon “Qanun” əsərində qullara etibar edilməməsi və onlara yalnız “biz və qamçı” ilə təsir etməyi məsləhət görürdü. Aristotel isə hətta adamların təbiyətine görə azad insanlara və qullara ayrılmazı nəzəriyyəsini hazırlanmışdı. O yazardı: “Bir qism insanlar təbii olaraq azaddırlar, digərləri isə təbii olaraq quldur... axrincılara münasibətde qul vəziyyəti faydalı olduğu qədər də edəlaftıdır”. Görkəmlə sərkərdələrin həyatını qələmə alan Plutark onların silahlı münaqişələr zamanı fəaliyyətini təsvir edərək beynəlxalq humanitar hüquqla bağlı bəzi məqamlara toxunur. O, ısgəndərin həyatından bəhs edərən, bir çox hallarda onun humanizm prinsipləri əsasında fəaliyyətini qeyd etmişdir. Belə ki, Daranın əsir düşmənənəsi, arvadı və qızlarına ısgəndərin xüsusi qayğı ilə yanaşması, onlara əvvəlkindən fərqlənməyən yaşayış təmin etməsini xüsusi vurğuluyur. Əsir düşmənənəsi onların şərəfinə toxunan heç bir faktla rastlaşmamışdır. Daranın arvadı əsirlik vaxtı oldukdən əsir düşmənənəsi, arvadı və qızlarına ısgəndərin xüsusi qayğı ilə yanaşması, onlara əvvəlkindən fərqlənməyən yaşayış təmin etməsini xüsusi vurğuluyur. Əsir düşmənənəsi onların şərəfinə toxunan heç bir faktla rastlaşmamışdır. Daranın arvadı əsirlik vaxtı oldukdən əsir düşmənənəsi, arvadı və qızlarına ısgəndərin xüsusi qayğı ilə yanaşması, onlara əvvəlkindən fərqlənməyən yaşayış təmin etməsini xüsusi vurğuluyur. Əsir düşmənənəsi onların şərəfinə toxunan heç bir faktla rastlaşmamışdır. Daranın arvadı əsirlik vaxtı oldukdən əsir düşmənənəsi, arvadı və qızlarına ısgəndərin xüsusi qayğı ilə yanaşması, onlara əvvəlkindən fərqlənməyən yaşayış təmin etməsini xüsusi vurğuluyur. Əsir düşmənənəsi onların şərəfinə toxunan heç bir faktla rastlaşmamışdır. Daranın arvadı əsirlik vaxtı oldukdən əsir düşmənənəsi, arvadı və qızlarına ısgəndərin xüsusi qayğı ilə yanaşması, onlara əvvəlkindən fərqlənməyən yaşayış təmin etməsini xüsusi vurğuluyur. Əsir düşmənənəsi onların şərəfinə toxunan heç bir faktla rastlaşmamışdır. Daranın arvadı əsirlik vaxtı oldukdən əsir düşmənənəsi, arvadı və qızlarına ısgəndərin xüsusi qayğı ilə yanaşması, onlara əvvəlkindən fərqlənməyən yaşayış təmin etməsini xüsusi vurğuluyur. Əsir düşmənənəsi onların şərəfinə toxunan heç bir faktla rastlaşmamışdır. Daranın arvadı əsirlik vaxtı oldukdən əsir düşmənənəsi, arvadı və qızlarına ısgəndərin xüsusi qayğı ilə yanaşması, onlara əvvəlkindən fərqlənməyən yaşayış təmin etməsini xüsusi vurğuluyur. Əsir düşmənənəsi onların şərəfinə toxunan heç bir faktla rastlaşmamışdır. Daranın arvadı əsirlik vaxtı oldukdən əsir düşmənənəsi, arvadı və qızlarına ısgəndərin xüsusi qayğı ilə yanaşması, onlara əvvəlkindən fərqlənməyən yaşayış təmin etməsini xüsusi vurğuluyur. Əsir düşmənənəsi onların şərəfinə toxunan heç bir faktla rastlaşmamışdır. Daranın arvadı əsirlik vaxtı oldukdən əsir düşmənənəsi, arvadı və qızlarına ısgəndərin xüsusi qayğı ilə yanaşması, onlara əvvəlkindən fərqlənməyən yaşayış təmin etməsini xüsusi vurğuluyur. Əsir düşmənənəsi onların şərəfinə toxunan heç bir faktla rastlaşmamışdır. Daranın arvadı əsirlik vaxtı oldukdən əsir düşmənənəsi, arvadı və qızlarına ısgəndərin xüsusi qayğı ilə yanaşması, onlara əvvəlkindən fərqlənməyən yaşayış təmin etməsini xüsusi vurğuluyur. Əsir düşmənənəsi onların şərəfinə toxunan heç bir faktla rastlaşmamışdır. Daranın arvadı əsirlik vaxtı oldukdən əsir düşmənənəsi, arvadı və qızlarına ısgəndərin xüsusi qayğı ilə yanaşması, onlara əvvəlkindən fərqlənməyən yaşayış təmin etməsini xüsusi vurğuluyur. Əsir düşmənənəsi onların şərəfinə toxunan heç bir faktla rastlaşmamışdır. Daranın arvadı əsirlik vaxtı oldukdən əsir düşmənənəsi, arvadı və qızlarına ısgəndərin xüsusi qayğı ilə yanaşması, onlara əvvəlkindən fərqlənməyən yaşayış təmin etməsini xüsusi vurğuluyur. Əsir düşmənənəsi onların şərəfinə toxunan heç bir faktla rastlaşmamışdır. Daranın arvadı əsirlik vaxtı oldukdən əsir düşmənənəsi, arvadı və qızlarına ısgəndərin xüsusi qayğı ilə yanaşması, onlara əvvəlkindən fərqlənməyən yaşayış təmin etməsini xüsusi vurğuluyur. Əsir düşmənənəsi onların şərəfinə toxunan heç bir faktla rastlaşmamışdır. Daranın arvadı əsirlik vaxtı oldukdən əsir düşmənənəsi, arvadı və qızlarına ısgəndərin xüsusi qayğı ilə yanaşması, onlara əvvəlkindən fərqlənməyən yaşayış təmin etməsini xüsusi vurğuluyur. Əsir düşmənənəsi onların şərəfinə toxunan heç bir faktla rastlaşmamışdır. Daranın arvadı əsirlik vaxtı oldukdən əsir düşmənənəsi, arvadı və qızlarına ısgəndərin xüsusi qayğı ilə yanaşması, onlara əvvəlkindən fərqlənməyən yaşayış təmin etməsini xüsusi vurğuluyur. Əsir düşmənənəsi onların şərəfinə toxunan heç bir faktla rastlaşmamışdır. Daranın arvadı əsirlik vaxtı oldukdən əsir düşmənənəsi, arvadı və qızlarına ısgəndərin xüsusi qayğı ilə yanaşması, onlara əvvəlkindən fərqlənməyən yaşayış təmin etməsini xüsusi vurğuluyur. Əsir düşmənənəsi onların şərəfinə toxunan heç bir faktla rastlaşmamışdır. Daranın arvadı əsirlik vaxtı oldukdən əsir düşmənənəsi, arvadı və qızlarına ısgəndərin xüsusi qayğı ilə yanaşması, onlara əvvəlkindən fərqlənməyən yaşayış təmin etməsini xüsusi vurğuluyur. Əsir düşmənənəsi onların şərəfinə toxunan heç bir faktla rastlaşmamışdır. Daranın arvadı əsirlik vaxtı oldukdən əsir düşmənənəsi, arvadı və qızlarına ısgəndərin xüsusi qayğı ilə yanaşması, onlara əvvəlkindən fərqlənməyən yaşayış təmin etməsini xüsusi vurğuluyur. Əsir düşmənənəsi onların şərəfinə toxunan heç bir faktla rastlaşmamışdır. Daranın arvadı əsirlik vaxtı oldukdən əsir düşmənənəsi, arvadı və qızlarına ısgəndərin xüsusi qayğı ilə yanaşması, onlara əvvəlkindən fərqlənməyən yaşayış təmin etməsini xüsusi vurğuluyur. Əsir düşmənənəsi onların şərəfinə toxunan heç bir faktla rastlaşmamışdır. Daranın arvadı əsirlik vaxtı oldukdən əsir düşmənənəsi, arvadı və qızlarına ısgəndərin xüsusi qayğı ilə yanaşması, onlara əvvəlkindən fərqlənməyən yaşayış təmin etməsini xüsusi vurğuluyur. Əsir düşmənənəsi onların şərəfinə toxunan heç bir faktla rastlaşmamışdır. Daranın arvadı əsirlik vaxtı oldukdən əsir düşmənənəsi, arvadı və qızlarına ısgəndərin xüsusi qayğı ilə yanaşması, onlara əvvəlkindən fərqlənməyən yaşayış təmin etməsini xüsusi vurğuluyur. Əsir düşmənənəsi onların şərəfinə toxunan heç bir faktla rastlaşmamışdır. Daranın arvadı əsirlik vaxtı oldukdən əsir düşmənənəsi, arvadı və qızlarına ısgəndərin xüsusi qayğı ilə yanaşması, onlara əvvəlkindən fərqlənməyən yaşayış təmin etməsini xüsusi vurğuluyur. Əsir düşmənənəsi onların şərəfinə toxunan heç bir faktla rastlaşmamışdır. Daranın arvadı əsirlik vaxtı oldukdən əsir düşmənənəsi, arvadı və qızlarına ısgəndərin xüsusi qayğı ilə yanaşması, onlara əvvəlkindən fərqlənməyən yaşayış təmin etməsini xüsusi vurğuluyur. Əsir düşmənənəsi onların şərəfinə toxunan heç bir faktla rastlaşmamışdır. Daranın arvadı əsirlik vaxtı oldukdən əsir düşmənənəsi, arvadı və qızlarına ısgəndərin xüsusi qayğı ilə yanaşması, onlara əvvəlkindən fərqlənməyən yaşayış təmin etməsini xüsusi vurğuluyur. Əsir düşmənənəsi onların şərəfinə toxunan heç bir faktla rastlaşmamışdır. Daranın arvadı əsirlik vaxtı oldukdən əsir düşmənənəsi, arvadı və qızlarına ısgəndərin xüsusi qayğı ilə yanaşması, onlara əvvəlkindən fərqlənməyən yaşayış təmin etməsini xüsusi vurğuluyur. Əsir düşmənənəsi onların şərəfinə toxunan heç bir faktla rastlaşmamışdır. Daranın arvadı əsirlik vaxtı oldukdən

Qəzet 1991-ci il
yanvarın 11-dən çıxır

26 fevral

Ses

Son sahifə

Dünyanın ən yaşlı insanı
112 yaşında vəfat edib

“Xocalı soyqırımı-Milli matəm günü”

Qazax Rayon Qeydiyyat Şöbəsində “Xocalı soyqırımı-Milli matəm günü” adlı tədbir keçirilib. Tədbirdə şöbənin əməkdaşları və ictimaiyyət nümayəndələri iştirak edib. Tədbir iştirakçıları əvvəlcə torpaqlarımızın müdafiəsi uğrunda həyatını qurban vermiş şəhidlərimizin xatirəsini bir dəqiqəlik sükutla yad ediblər.

Tədbiri giriş sözü ilə Qeydiyyat Şöbəsinin rəisi Məsumə Səmədova açaraq bildirib ki, 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistan silahlı qüvvələri keçmiş SSRİ-nin Xankəndidə yerləşən 366-ci motoatıcı alayının şəxsi həyətinin və texnikasının bilavasitə iştirakı ilə Xankəndi ilə Əsgəran arasında yerləşən Xocalı şəhərini zəbt edərək, Azərbaycan xalqına qarşı soyqırımı həyata keçirib. Şöbənin əməkdaşları Səadət Hacıyeva və Aytən Süleymanova Xocalı soyqırımı haqqında öz fikirlərini bölüşüb, qanlı fəani törədənləri lənetləyərək, onların cəzalandırılmalarını tələb ediblər. Tədbirin sonunda foyedə təşkil olunmuş Xocalı faciəsinin

28-ci ildönümünü eks etdirən sərgiye baxış keçirilib.

Kobi Bryantın dul xanımı erməni pilotu səhlənkarlıqda ittiham edib

MBA basketbolçusu Kobi Bryantın dul xanımı Vanessa Bryant həyat yoldaşı, qızı və digər 7 nəfərin ölümüne səbəb olmuş helikopter qəzasına görə helikopterin məxsus olduğu şirkəti məhkəməyə verib. AZƏRTAC xəbər verir ki, o, Los-Anceles dairəsinin ali məhkəməsində “Island Express Holding Corp.” və “Island Express Helicopters” şirkətlərinə qarşı iddia qaldırb.

Iddiaya görə, şirkət hava şəraitinin elverişsiz olduğu bir vaxtda helikopterin uçmasına icazə verib. Sənədde deyilir: “İttihad olunan “Island Express Helicopters” şirkətinin helikopterin təhlükəli hava şəraitində uçacağı barədə məlumatı vardi. Bununla belə, o, uçaşa icazə və istiqamət verib”.

Iddiada, həmçinin qeyd olunub ki, avaiqəzada hələk olmuş pilot Ara Zobayan qatı dumanda saatda 290 kilometr sürətlə (saatda 180 mil) uçub. Helikopterin içindəkilər Zobayanın səhlənkar davranışı nəticəsində hələk olublar. Xatırladaq ki, Kobi Bryant və onun 13 yaşlı qızı Cianna yanvarın 26-da Los-Anceles yaxınlığında Kalabasas şəhərində helikopter qəzasında hələk olublar.

İranda nazir köməkçisi koronavirusa yoluxdu

Iran səhiyyə nazirinin müavini koronavirusa yaxalanıb. SIA xəbər verir ki, xarici mətbuatda verilən məlumatlara əsasən nazir müavini İraq Hərirçi bunu özü videomüraciətlə elan edib. O bildirib ki, ötən günlərdə bədəni-Nazir müavini bildirib ki, özümü hazırlı təcrid edib lakin, ümumilikdə vəziyyəti yaxşıdır. Xarici mətbuatda yazılan məlumatlara əsasən o, mətbuat konfransında müvəffəq yorğun və halsız görünüb.

ELAN

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Biologiya ixtisası üzrə I kurs (1901B) tələbəsi Əskerzadə Xanım Yaşar qızının adına verilmiş tələbə biletini itdiyi üçün etibarsız sayılır.

VIRUS

Hüsnü Mübarək 91 yaşında vəfat edib

Misirin sabiq prezyidenti Hüsnü Mübarək vəfat edib. SIA xəbər verir ki, Misir dövlət televiziyası sabiq prezyidentin ölümünü təsdiqləyib. Keçmiş ölkə prezyidentinin 91 yaşında vefat etdiyi bildirilib. O, Misirin dördüncü prezyidenti olub və 1981-ci ildən 2011-ci ilə kimi ölkəyə rəhbərlik edib. 2011-ci ildə baş veren inqilab zamanı istəfa verib. Daha sonra həbs edilən sabiq prezyident azadlığı buraxılıb.

Baş redaktor:

Bəhruz Quliyev

Baş redaktorun müavinləri:

Valeh Məhərrəmli
Fətulla Həsənov

Ünvanımız: Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyov
küçəsi, 66.

Şəhadətnamə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az
Tel: 598-33-90 Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi ilə müellifin
mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Qəzet “Ses”in komputer mərkəzində yığılır, sahifələrin.
“Azərbaycan” nəşriyyatında çap olunur.
Qəzetdə AzərTAC, SIA və AZADINFORM informasiya
agentliklərinin məlumatlarından istifadə olunur.

Qəzet
bazar və bazar
ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur
Tiraj: 4600